

LALĂU ELENA

ANALIZA MANUALELEOR
DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL
PRIMAR ȘI OPINIA
UTILIZATORILOR

*Auxiliar curricular pentru învățători și
profesori*

 EDITURA
EVOMIND

**ANALIZA MANUALELOR DIN
ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR ȘI
OPINIA UTILIZATORILOR**

**AUXILIAR CURRICULAR PENTRU
ÎNVĂȚĂTORI ȘI PROFESORI**

*Copyright © 2021
Autor: LALĂU ELENA*

Toate drepturile rezervate.

ISBN 978-606-9734-11-7

Editura Evomind, 2021

<https://evomind.org/>

INTRODUCERE

Volumul de față valorifică partea de cercetare a lucrării de disertație elaborată de către Lalău Elena pentru absolvirea programului masteral Management Curricular, derulat în cadrul Facultății de Psihologie și Științe ale Educației din cadrul Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca. Lucrarea abordează problematica manualelor școlare pentru învățământul primar, începând cu anul 2012 când s-a introdus clasa pregătitoare. Alegerea acestei teme a fost determinată de convingerea că dacă se cunosc criteriile de analiză a unui manual și se ține cont în elaborarea lui și de opiniile celor care îl utilizează, atunci manualul își adjudecă pe deplin rolul pe care îl are, acela de izvor de informații, instrument de lucru pentru elevi și ghid orientativ de lucru pentru profesori.

Cercetarea are ca scop identificarea opiniilor utilizatorilor, a cadrelor didactice din clasele I-IV privind conținutul, structura și calitatea ilustrațiilor din manualele școlare, analiza unor manuale din țară și recomandări pentru îmbunătățirea calității noilor manuale.

Opiniile profesorilor privind manualele și utilizarea acestora completează informațiile conținute în grile și permite identificarea unor direcții de dezvoltare profesională. Volumul este scris într-un limbaj accesibil.

Ținând cont de importanța și utilitatea manualelor în învățământul primar, această cercetare își propune să investigheze (care sunt) opiniile cadrelor didactice, elevilor și ale părinților în legătură cu criteriile de analiză și apreciere, calitatea și alegerea manualelor școlare în vederea realizării unui învățământ performant, raportat la diferitele nevoi, interese și ritmuri de învățare ale elevilor.

În lucrarea de față se va face referire și la diferitele instrumente de analiză a manualelor, la aspectele și criteriile utilizate în evaluarea lor, instrumente care vor ajuta în realizarea cercetării.

Alegerea acestei teme a fost determinată, așa cum reiese din ideile prezentate, de convingerea că dacă se cunosc criteriile de analiză a unui manual și se ține cont în elaborarea lui și de opiniile celor care îl utilizează, atunci manualul își adjudecă pe deplin rolul pe care îl are, acela de izvor de informații, instrument de lucru pentru elevi și ghid orientativ pentru profesori cu scopul de a forma la elevi competențele necesare satisfacerii cerințelor societății.

O parte din cercetare a fost inclusă într-un articol publicat în revista *Acta Didactica Napocensia*, v7. n3. P. 59-71 .2014.

MANUALELE ȘCOLARE - RECOMANDĂRI PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII ACESTORA. CERCETAREA CONSTATATIVĂ

1.1. PROBLEMA ȘI SCOPUL CERCETĂRII

Manualele școlare, programele școlare și alte auxiliare trebuie proiectate în așa fel încât copilul să poată face legături cu „ceea ce a văzut, simțit și apreciat”, după cum afirmă J.Dewey în studiul *Copilul și curriculum-ul* (1977,p.79).

Utilitatea manualului școlar constă în faptul că este atât un instrument orientativ pentru profesor care îl ajută să-și proiecteze activitățile didactice, cât și un instrument pentru elevi care îi informează și le oferă un suport de lucru atât acasă cât și în clasă.

Problema cercetării

„Componentele problemei apar sub forma unor întrebări concise, specific. Rolul întrebărilor de cercetare este de a face problema de cercetare mai ușor de adresat.Întrebările de cercetare oferă un cadru pentru demersul investigativ” (Ciolan,2001,p.11).

Ținând cont de importanța și utilitatea manualului școlar atât pentru elevi (inclusiv părinți), cât și pentru profesori și având în vedere elaborarea de noi manuale începând din anul școlar 2013-2014, în prezenta cercetare am plecat de la următoarele întrebări:

Care sunt părerile unor utilizatori de manuale despre calitatea și importanța acordată manualelor existente în învățământul primar?

Cum ar trebui să fie structurate noile manuale pentru o învățare mai eficientă?

Care sunt atribuțiile unui cadru didactic căruia îi revine sarcina de a alege manualele școlare cu care lucrează?

Care sunt atribuțiile specialistului în curriculum chemat să sprijine cadrele didactice în alegerea manualelor școlare cu care lucrează în școală?

Această cercetare își propune să investigheze opiniile cadrelor didactice, elevilor și ale părinților în legătură cu criteriile de analiză și apreciere, calitatea și alegerea manualelor școlare, în vederea realizării unui învățământ performant, raportat la diferitele nevoi, interese și ritmuri de învățare ale elevilor.

Astfel, **scopul** acestei cercetări l-a reprezentat *identificarea opiniilor utilizatorilor, a cadrelor didactice, părinților, elevilor din clasele I-IV privind conținutul, structura și calitatea ilustrațiilor din manualele școlare, analiza unor manuale din țară și străinătate și*

stabilirea unui set de *recomandări pentru îmbunătățirea calității noilor manuale*. În plus, ca răspuns la ultimele două întrebări formulate mai sus, ne propunem să creionăm *responsabilitățile/atribuțiile cadrului didactic și ale specialistului în curriculum (lista de sarcini) cu referire la alegerea materialelor curriculare*.

Considerăm că cercetarea noastră, orientată în principal spre investigarea opiniilor cadrelor didactice, elevilor și ale părinților în legătură cu criteriile de analiză a unui manual școlar, calitatea și alegerea manualelor școlare va putea contribui la realizării unui învățământ mai performant, raportat la diferitele nevoi, interese și ritmuri de învățare ale elevilor.

1.2. OBIECTIVELE ȘI IPOTEZA CERCETĂRII

Obiectivul principal al cercetării a fost analiza calității actualelor manuale școlare și auxiliare curriculare utilizate în învățământul primar: analiza conținutului, structurii, calității ilustrațiilor și formularea unor recomandări menite să contribuie la optimizarea acestora.

Obiectivele specifice ale cercetării sunt următoarele:

1. Analiza instrumentelor de analiză a manualelor școlare (grile de analiză), recomandate în literatura domeniului sau utilizate de experții MEN.
2. Conceperea unui instrument de analiză a manualelor școlare adaptat nivelului învățământului primar.
3. Conceperea unor instrumente de colectare a informațiilor privind calitatea manualelor școlare în cazul grupului țintă de utilizatori;
4. Analiza unor manuale din ciclul primar de către cadre didactice după o grilă de evaluare specifică;
5. Analiza și interpretarea rezultatelor obținute în urma folosirii instrumentelor pentru aflarea opiniilor despre calitatea manualelor și a observațiilor realizate;
6. Propuneri de îmbunătățire a calității manualelor în urma analizării rezultatelor obținute.

Pornind de la faptul că în realizarea unor manuale școlare ar trebui să se țină cont, pe lângă cerințele metodologice de elaborare a acestora, și de părerile celor care utilizează manualele școlare, de rezultatele/recomandările cadrelor didactice implicate în analiza

calității unor manuale prin completarea unei grile, de comparațiile cu manualele școlare utilizate în străinătate am stabilit următoarea **ipoteză de lucru**:

Analiza calității unor manuale (in baza unor grile de evaluare cu criterii stabilite) coroborată cu așteptările formulate de utilizatorii manualelor școlare și comparațiile realizate cu manuale școlare din străinătate, permite constituirea unui set credibil de recomandări privind optimizarea calității manualelor școlare din învățământul primar.

Pentru realizarea obiectivelor și testarea ipotezei de lucru am fixat coordonatele cercetării și am realizat cercetarea constatativă.

1.3. COORDONATELE CERCETĂRII

În demersul investigativ al cercetării privind manualele școlare din învățământul primar, s-au utilizat diferite metode și tehnici de cercetare, eșantioane de subiecți cu vârste, studii și medii diferite, prin intermediul cărora s-au obținut date și informații calitative și cantitative despre calitatea unor manuale, structura lor cât și unele recomandări pentru îmbunătățirea acestora.

1.3.1. Locul de desfășurare și timpul cercetării

Cercetarea s-a desfășurat pe parcursul anului școlar 2013-2014, la Școala Gimnazială Buhalnița, din județul Neamț, la unele școli din județ și în cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj, la filialele Facultății de Psihologie și Științele Educației din Cluj, Sibiu, Bistrița-Năsăud.

1.3.2. Eșantionul de subiecți

Cercetarea s-a realizat pe mai multe eșantioane de subiecți, cadre didactice, elevi, părinți în funcție de metodele de investigație care s-au folosit.

În *ancheta prin chestionar* au fost implicate în cercetare 50 de cadre didactice și studenți din centre universitare, cu vârste cuprinse între 20-50 ani, vechime între 1-30 ani, din zone diferite unde profesază, urban și rural, din județele Neamț, Cluj, Bistrița-Năsăud, Sibiu, adică din zona Moldovei și Transilvaniei. Cele 35 de persoane investigate, din județele Cluj, Bistrița-Năsăud și Sibiu sunt cadre didactice în funcțiune și studenți în cadrul Facultății de Pedagogie și Științele Educației din Cluj, cu filiale în acele județe, iar cei 15 subiecți din Neamț, sunt doar cadre didactice care profesază în învățământul primar, în

mediul urban sau rural, printre care și 2 profesori metodiști, persoane expert, cu vârste cuprinse între 45-50 ani, una care profesează în mediul rural și una în mediul urban.

Interviurile s-au desfășurat cu 20 de părinți, de sex feminin, împărțiți în patru grupe de 5 persoane, toți din mediul rural, cu domiciliul în satul Buhalnița, Neamț, cu vârste cuprinse între 27-40 de ani, cu studii primare, gimnaziale și liceale, dintre care doar 5 au servicii, restul fiind lucrători în gospodăria proprie. De asemenea, interviurile au fost desfășurate și cu 15 elevi din clasa a IV-a, cu vârste între 9-10 ani, pe grupe de 5 elevi, de la Școala Buhalnița, Neamț.

Analiza unor manuale prin completarea fișei de evaluare a fost realizată de către 20 de cadre didactice din județul Neamț, Cluj, Bistrița-Năsăud, Sibiu, cu experiență la catedră între 1-30 ani, cu vârste între 20-57 ani și care lucrează în instituții de învățământ din mediul urban și rural, cât și studenți din centrele universitare amintite, care au utilizat manuale în practica pedagogică și au fost instruiți în legătură cu procedura de analiză a unui manual.

Cadrele didactice și studenții au acceptat ca răspunsurile lor date la chestionare și la fișa de evaluare a unor manuale să fie utilizate în cercetare sub rezerva anonimatului și a confidențialității.

1.3.3. Metode și tehnici de investigație

„Demersurile cognitive și acționare pe care le impune o cercetare sunt o îmbinare de tehnică și artă. O cercetare pedagogică nu se poate realiza fără un suport metodologic de producere, prelucrare și interpretarea datelor, fără anumite tehnici, dar nici în absența creativității constructive.” (Bocoș, 2003, p.54)

Rolul metodologiei în realizarea unei cercetări științifice, al realității societății ne determină să construim și să utilizăm diferite metodologii care să fie în concordanță cu fiecare demers investigativ. Cercetarea unor documente care constituie conținutul învățământului, cum ar fi manualele școlare, presupune realizarea unei metodologii complexe care să stabilească cadrul de cercetare (dimensiunea concretă și reală a situației manualelor școlare din învățământul primar) cât și instrumentele utilizate (metode, tehnici).

Analiza documentară, ancheta prin chestionar, interviul, analiza unor manuale sunt tehnicile pe care le-am utilizat în investigație, iar chestionarul, ghidul de interviu, fișa de

evaluare a unui manual au constituit instrumentele care s-au elaborat pentru realizarea cercetării.

Analiza documentară

S-au studiat, pentru această cercetare, atât pentru partea științifică-teoretică cât și partea investigativă, documente oficiale (metodologii, programe școlare, planuri de învățământ, manuale din țară și străinătate), cărți de specialitate, studii și lucrări pe tema manualelor școlare.

Ancheta prin chestionar

În cercetarea de față am utilizat ancheta prin chestionar care s-a adresat cadrelor didactice din învățământul primar din cele două zone ale țării și studenților din centrele universitare Cluj, Bistrița-Năsăud, Sibiu și a avut drept scop identificarea unor păreri/opinii despre calitatea, conținutul și ilustrațiile unor manuale școlare din învățământul primar cât și propunerea unor sugestii/recomandări de îmbunătățire a calității acestora. *Ancheta* este o metodă de „cunoaștere științifică a opiniilor, atitudinilor, aspirațiilor, comportamentelor, trebuințelor” după cum precizează Dumitriu, în lucrarea *Introducere în cercetarea psihopedagogică*, 2004, p.100. *Chestionarul* este constituit dintr-un sistem de întrebări scrise, ordonate logic prin care se înregistrează tot în scris răspunsurile subiecților. Chestionarele se pot clasifica după anumite criterii, iar Chelcea, 1998 le clasifică după conținutul informațiilor culese, după forma întrebărilor sau după modul de aplicare. Chestionarul folosit în cercetare (anexa) este conceput și adaptat, prelucrat după aspectele de evaluare și analiză a unui manual, propuse de Seguin, el a fost aplicat atât tipărit cât și on-line cadrelor didactice și studenților. Acesta este structurat într-o parte ce cuprinde o serie de indicatori (elemente care ne arată caracteristicile unui proces, fenomen) care se referă la vârstă, sex, grade didactice, mediile în care profesază, studii, apoi urmează cei 16 itemi care au necesitat alegerea sau formularea unor răspunsuri închise, deschise și mixte. De asemenea s-au folosit itemi obiectivi cu alegere multiplă, însoțiți de argumentarea alegerii.

Interviul de grup. Ghidul de interviu

Interviul este o tehnică ce presupune, „raporturi verbale între participanții aflați față în față, centrarea asupra temei cercetate” (Dumitriu, 2004, p.106), care presupune întrebări și răspunsuri din partea participanților. Are atât avantaje cât și dezavantaje.

Ghidul de interviu

Populația investigată- elevii din clasa a IV-a de la Școala Buhalnița și unii părinți ai elevilor din clasele primare, din acea zonă.

Obiective urmărite:

- Verificarea în practică a ipotezei teoretice de la care s-a pornit;
- Analiza situației actuale a manualelor școlare;
- Propunerea unor măsuri de îmbunătățire a calității manualelor.

Variabile:

- Informații despre starea manualelor existente în învățământul primar;
- Informații despre cum ar trebui să fie/arate manualele școlare

Scopul

- Aflarea opiniilor elevilor și părinților despre calitatea manualelor, ilustrarea și conținutul acestora;
- Stabilirea unor recomandări/proponeri de îmbunătățire a calității manualelor școlare din învățământul primar.

Analiza unui manual presupune stabilirea calității unui manual prin prelucrarea unor aspecte de evaluare după anumite criterii specifice prin completarea fișei de evaluare a manualului. *Fișa de analiză a unui manual* a fost completată de cadre didactice în funcțiune cât și de studenții din centrele universitare menționate anterior. Prin analiza unui manual s-a urmărit determinarea aspectelor referitoare la conținutul științific și pedagogic al manualului, la aspectul ilustrațiilor și redactarea acestuia care s-a finalizat cu acordarea unui punctaj total. Cadrele didactice au analizat manualul după criteriile amintite din fișa de evaluare stabilind punctajul pe fiecare criteriu și notând observațiile aferente punctajului acordat. Concluziile, aspectele pozitive și aspectele negative au constituit ultima parte a fișei de evaluare, aceste aspecte ajutând la stabilirea unui set de măsuri/recomandări pentru îmbunătățirea calității manualelor școlare din finalul cercetării.

Colectarea, prelucrarea și reprezentarea datelor. **Datele** ce au fost supuse acestei cercetări pe tema calității manualelor au fost colectate prin intermediul mai multor instrumente- chestionar, ghid de interviu, fișa de analiză a unui manual de către cercetătorii implicați în cercetare. În această cercetare am fost sprijinită în conceperea chestionarului, aplicarea lui persoanelor investigate și completarea fișei de evaluare a unui manual, de către profesori din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj, prof.univ. dr. Ciascai Liliana și conf.univ.dr. Dulamă Eliza. Metoda statistică și metoda matematică s-au utilizat pentru prelucrarea datelor, iar pentru reprezentarea grafică s-a folosit programul Excel.

1.4.CERCETAREA CONSTATATIVĂ REALIZATĂ

1.4.1. Opinia cadrelor didactice cu privire la calitatea manualelor școlare pentru învățământul primar-chestionar

În cercetarea de față s-a aplicat un chestionar la 50 de cadre didactice din Neamț, Cluj, Bistrița și Sibiu și studenți din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj cu filiale în acele județe. Astfel, chestionarul a fost structurat după anumiți indicatori și cuprinde 16 itemi ce fac referire la calitatea și problemele legate de manualele școlare. Cadrele didactice și studenții chestionați vor fi prezentați după indicatorii, variabilele categoriale referitoare la sex, vârstă, grade didactice, vechime în învățământ, studiile realizate, zonele unde își desfășoară activitatea sau au domiciliul.

Dintre persoanele chestionate, 48 sunt de sex feminin, adică un procentaj de 9,60% și doar 2 de sex masculin, adică un procentaj de 0,40%, ceea ce denotă o mai mare pondere a persoanelor de sex feminin care lucrează în sistemul de învățământ și sunt preocupate de educația copiilor.

Numărul persoanelor chestionate din cele două categorii, cadre didactice și studenți se prezintă astfel: 42 sunt cadre didactice din cele 4 județe care profesază în sistemul de învățământ, unele fiind și studente, iar restul de 8 sunt studenți care nu profesază nici într-un sistem. Aceste date se pot observa și în tabelul următor:

Tabelul nr.1- Repartiția cadre didactice/studenți

Categoriile de persoane	Cadre didactice	Studenți care nu profesază	Total
Număr	42	8	50
Procentaj	84%	16%	100%

În funcție de *vârsta* persoanelor chestionate s-a realizat un tabel structurat pe următoarele intervale de vârstă:

Tabel nr. 2- Vârsta persoane chestionate

Interval de vârstă	20-26 ani	27-32 ani	33-38 ani	39-44 ani	45-50 ani	Peste 50 ani	Total
Număr	7	8	12	6	10	7	50
Procentaj	14%	16%	24%	12%	20%	14%	100%

Observând și analizând situația din tabel se poate constata că cea mai mare parte a persoanelor care au completat chestionarul au vârste cuprinse între 33-38 ani și 45-50 ani,

de unde ne putem da seama că persoanele cu vârstele menționate au dat dovadă de preocupare, interes pentru analiza și evidențierea unor aspecte atât pozitive cât și negative referitoare la situația actuală a manualelor existente în învățământul primar. Sunt niște intervale de vârstă care scot în evidență și experiența la catedră, a activității didactice.

Vechimea la catedră, experiența profesională a respondenților, se poate observa din tabelul de mai jos:

Tabel nr. 3-Experiența la catedră

Intervale	Mai puțin de 5 ani	Între 6-15 ani	Între 15-25 ani	Între 26-38 ani	Total
Număr	16	12	17	5	50
Procentaj	32%	24%	34%	10%	100%

Analizând tabelul se poate constata că persoanele chestionate cu vechimea mai mică de 5 ani și cuprinsă între 15-25 ani ocupă cea mai mare pondere, iar persoanele cu vârsta între 26-38 ani au fost cele mai puține ca număr.

Cadrele didactice, în număr de 42 de persoane, au obținute diferite grade didactice sau nu. Acest lucru se poate observa din următorul tabel:

Tabel nr.4- Gradele didactice ale respondenților

Grade didactice	Gradul I	Gradul II	Definitivat	Fără grade	Total
Număr	21	8	5	8	42
Procentaj	50%	19,01	11,9	19,01	100%

Se poate constata din tabelul de mai sus o preocupare a cadrelor didactice pentru obținerea gradului didactic I, iar cei 9 subiecți nu obținut nici un grad din motiv că nu au vechime mare la catedră, nu au avut timp să-l obțină.

În ceea ce privește zonele unde își desfășoară activitatea sau au localitatea de domiciliu (studenți) cele 50 de persoane din cele 4 județe care au participat la cercetare ne dăm seama că sunt atât din mediul rural cât și din mediul urban. Situația existentă este prezentată mai jos:

Localizarea domiciliului respondenților

-Zona urbană- 29 persoane (58%)

-Zona rurală-21 persoane (42%)

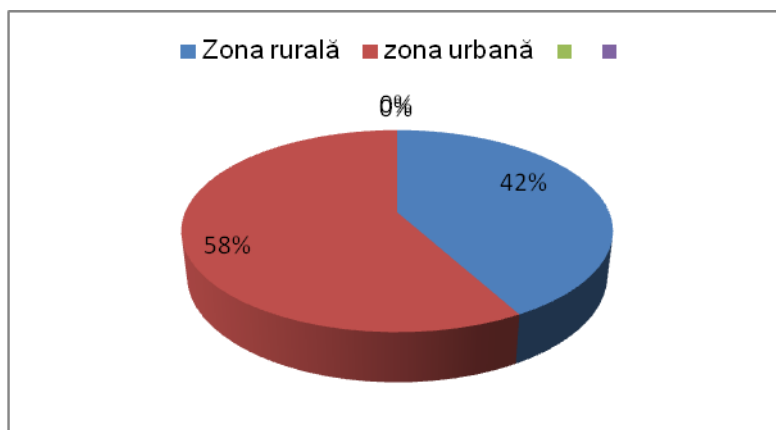

Fig.3. 1- Localizarea domiciliului respondenților

Respondenții care au completat chestionarul au atâș studii liceale (liceul pedagogic sau alte licee) cât și studii superioare. Dintre ele 13 (26%) au studii liceale, 33 (66%) au studii superioare, au absolvit o formă de învățământ superior și 4 (8%) nu au precizat forma studiilor.

După partea introductivă a chestionarului unde se clasifică persoanele după indicatorii menționați, chestionarul cuprinde 16 itemi care abordează diferite aspecte referitoare la manualele școlare. Primii 6 itemi cuprind 3 tipuri de răspunsuri închise, mixte prin alegerea unui singur răspuns, la care se aduc și argumentări pentru alegerea realizată.

Următorii 9 itemi cuprind scale de valori, prin care se exprimă acordul, dezacordul sau indecizia, acordul parțial sau dezacordul imparțial, cu argumentarea aferentă. Ultima întrebare este cu răspuns la alegere unde sunt exprimate măsurile de îmbunătățire a manualelor școlare.

În cercetare s-au răspuns la întrebările din chestionar, dar au fost și răspunsuri fără a argumenta alegerea. Printre cei care nu au argumentat s-au aflat atât studenți cât și cadre didactice, mai ales cele care au vechime mică în învățământ, acest lucru demonstrând poate teama de a își expune părerile personale, slaba pregătire pedagogică sau comoditatea de a răspunde, scrie.

Astfel la primul item unde respondenții au avut de precizat dacă, *conținutul din manuale acoperă componentele programei naționale*, răspunsurile au fost diferite de la persoană la persoană, 11 răspunzând cu *da* (22%), 10 cu *nu* (20%) și 29, adică cei mai mulți dintre chestionați, au răspuns cu *aproximativ* (58%), după cum se observă în figura de mai jos, figura 3.2:

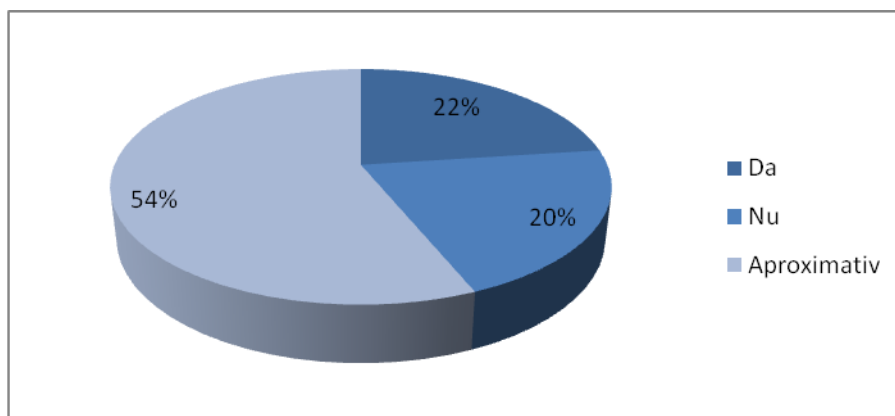

Fig. 3.2- Reprezentările referitoare la acoperirea componentelor programei naționale de către manuale

Analizând figura ne dăm seama că unele cadre didactice consideră că manualul acoperă conținuturile din programă, dar cele mai multe sunt de părere că nu prea respectă toate componentele programei (obiective/competențe, număr de ore, temele, capitolele, structura acestora), ar trebui aduse îmbunătățiri, revizuite și adaptate după programă.

Printre argumentele aduse răspunsului Da, se enumeră următoarele:

- cuprinde capitolele prezentate în programă
- conținuturi în concordanță cu programa
- manualele au fost selectate și după acest criteriu
- oferă material, dar puțin pentru obiectivele obligatorii
- conținuturile acoperă programa, atât pentru trunchiul comun, cât și pentru extinderi (elemente marcate cu asterisc),
- programa este cam încărcată față de ce se prezintă în manual.

Din argumentele prezentate, se constată că unele cadre didactice susțin că manualele acoperă, în mare măsură, componentele programei.

Persoanele care au *argumentat* alegerea pentru *răspunsul nu* au precizat următoarele aspecte:

- Sunt prea puține exerciții pentru formarea competențelor prevăzute în programă
- La clasa întâi, anul acesta s-a lucrat după noua programă, dar cu manuale vechi
- Se abordează conținuturi și din alte manuale/materiale diverse, prea puține conținuturi față de cele prezentate în programă
- Numărul de ore este uneori insuficient pentru abordarea unor conținuturi

Cei mai mulți dintre chestionați au răspuns la prima întrebare cu *aproximativ*, ceea ce înseamnă că manualele nu acoperă în totalitate componentele prevăzute în programă, se pot aduce unele modificări, îmbunătățiri pentru ca să se realizeze acele competențe și

obiective prevăzute în programă. Dintre argumentele pertinente aduse pentru această alegere se enumeră următoarele:

- Conținuturi incomplet abordate, informații puține
- Uneori conținuturile nu acoperă programa, au mai puține ore, alteori depășesc programa,
- Noua programă de la clasa I nu are legătură cu conținuturile și numărul de ore din manualele vechi
- Sunt alte teme/sau lipsesc din manualele existente
- Manualul este doar un reper pentru părinți să vadă unde sunt copiii cu materia, ce studiază, învățătorul caută, se documentează, este creativ, folosește și alte materiale, surse.

La itemul 2, unde respondenții au avut de precizat dacă manualele existente sunt însoțite și de materiale complementare, ghiduri, s-au obținut următoarele alegeri: pentru Da – 13 (26%), 6 (12%) pentru Nu, iar 31 de persoane au răspuns că nu toate manualele sunt însoțite de materiale complementare, ghiduri (62 %), figura 3.3.

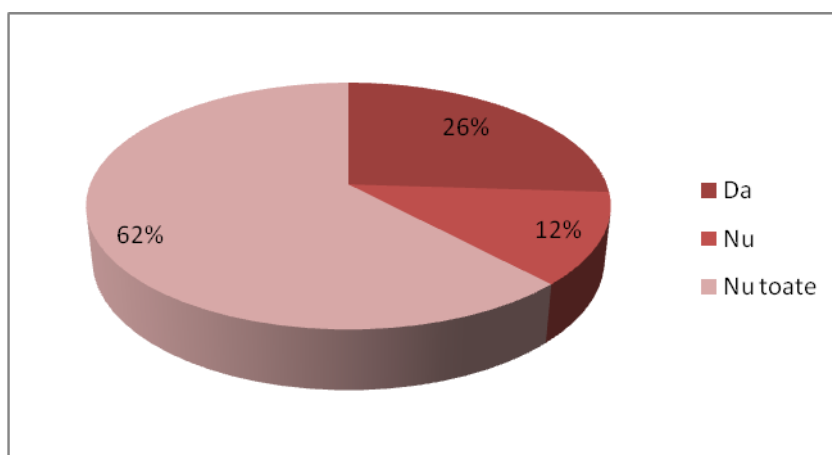

Fig.3.3- Reprezentările referitoare la existența materialelor complementare ce însoțesc manualele

Unele dintre *argument* pentru aceste răspunsuri sunt prezentate mai jos:

- Există, dar cumpărate din bani proprii (cele mai multe răspunsuri)
- Nu toate editurile oferă materiale complementare
- Sunt manuale bine elaborate care nu au nevoie de auxiliare
- Dacă le achiziționează cadrele didactice pentru ele sau elevi
- Sunt utile și necesare, completează conținutul manualului

- Să fie distribuite odată cu manualele și ghidurile sau modele de auxiliare, atât în școli cât și librării.

Analizând răspunsurile se observă că persoanele chestionate au optat cel mai mult pentru răspunsul *Nu toate*, dar argumentele cele mai multe s-au referit la existența materialelor (dar care sunt procurate de cadrele didactice din fonduri proprii), la necesitatea și importanța lor, de aici înțelegându-se faptul că ele nu au conștientizat prea bine conținutul întrebării ori au înțeles ca aceste materiale să fie oferite împreună cu manualele școlare atunci când sunt distribuite în librării sau în școli.

Dacă se respectă sau nu conținutul manualului în activitatea la clasă, este a treia întrebare la care respondenții au răspuns și argumentat alegerea. Astfel, s-au înregistrat 9 răspunsuri de *Nu* (18%), 8 răspunsuri de *Da* (16%) și 33 răspunsuri de *Nu întotdeauna* (66%). Din reprezentarea grafică de mai jos, figura 3.4 se observă că mai mult din jumătate dintre respondenți au specificat că nu se respectă întotdeauna conținutul propus în manual, ceea ce denotă faptul că se intervine asupra conținutului și cu completări, nu este destul de complex, se respectă mai mult programa pentru acea disciplină.

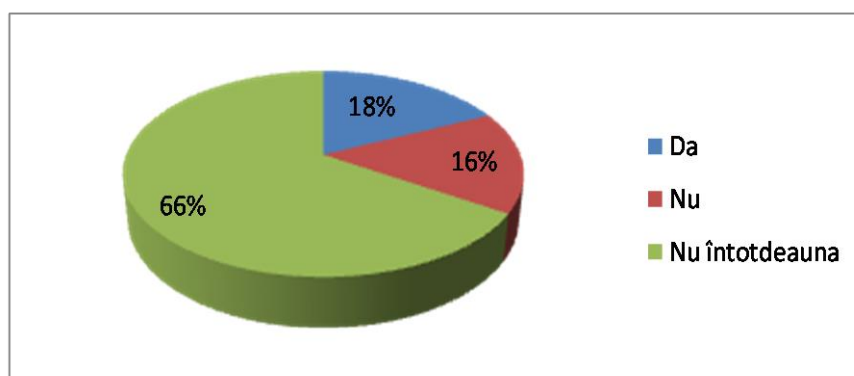

Fig.3.4-Respectarea conținutului manualului

Argumentele pentru care nu se respectă conținutul din manual ar fi următoarele:

- Se respectă programa, manualului aducându-se completări
- Conținutul manualului trebuie adaptat la nivelul clasei, la particularitățile individuale ale elevilor, la stilul de învățare al clasei
- Conținutul unor manuale nu oferă suport destul pentru dezvoltarea și formarea competențelor prevăzute în programă, are informații prea puține
- Cadrele didactice doresc să atingă și alte aspecte decât cele oferite de manual, caută conținuturi noi
- În prezent, manualul este considerat material de sprijin ca și alte auxiliare

- Sunt orientative, se respectă programa
- Se pleacă de la manual, dar conținutul se diversifică, se folosesc și alte surse
- Nu totdeauna ce propune manualul este corect,
- Nu sunt alese cele mai bune manuale

La itemul 4- *În activitatea la clasă cu elevii se respectă întotdeauna structura activităților sugerată de manual?* , s-au obținut 3 răspunsuri de Da (6%), 15 răspunsuri de Nu (30%) și 32 răspunsuri de Nu întotdeauna (64%), (fig.3.5). Cei care au răspuns Da sunt 2 cadre didactice cu vechime de 1-2 ani și un student. Cele mai multe răspunsuri, peste jumătate, au fost pentru *Nu întotdeauna*, însoțite de unele *argumente* specifice cum ar fi: *Nu se potrivește întotdeauna cu nivelul clasei; unele activități nu sunt atractive; este important să se înțeleagă conținutul, aici intervine creativitatea învățătorului; fiecare structurează lecția după cum crede că este mai bine pentru elevi; conținutul trebuie adaptat și după alte motive (la cunoașterea mediului-anotimpurile, matematica- cifra 1 se poate învăța după cifra 2); cadrul didactic are libertatea de a propune activități de învățare care să-I susțină obiectivele și să sprijine elevul în propria învățare; există activități care, datorită bazei materiale insuficiente, sau a surselor de informare de care elevii pot dispune, nu pot fi desfășurate așa cum sunt structurate în manual; profesorii pot fi mai creativi decât manualele; cadrul didactic poate crea structuri care să dezvolte creativitatea copiilor; depinde de tipul lecției.*

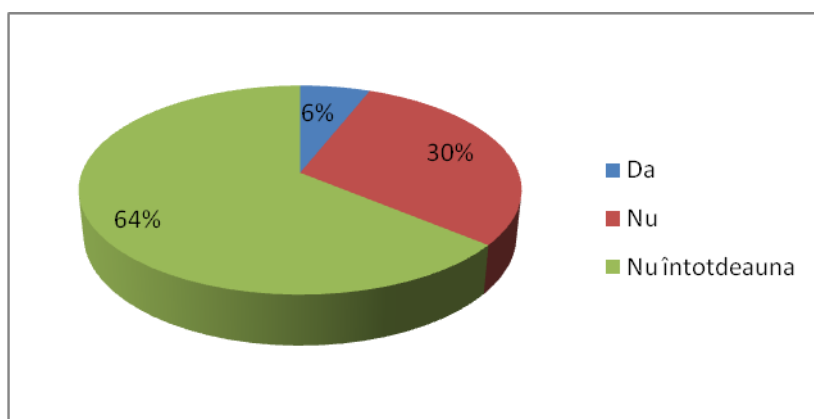

Fig. 3.5-Respectarea structurii activităților din manual

Din reprezentarea de mai sus se poate constata că cele mai multe cadre didactice și studenți au răspuns că *nu întotdeauna* se respectă programa din diferite motive care s-au

enumerat anterior, multe dintre ele referindu-se la adaptarea structurii manualului după nivelul clasei.

Prin întrebarea de la itemul 5, respondenții au avut de precizat dacă folosesc/se folosesc la clasă și alte materiale auxiliare pe lângă manual. Ei au ales și argumentat doar două din cele trei opțiuni, valoarea *Niciodată* nu a fost aleasă de nici o persoană, asta însemnând că se folosesc în mică sau mare măsură și auxiliare didactice. Astfel, 32 persoane au precizat că se utilizează *Foarte des* auxiliare (64%) și 18 dintre respondenți au răspuns că *Uneori* folosesc astfel de materiale, în activitatea la clasă (36%), fig.3.6.

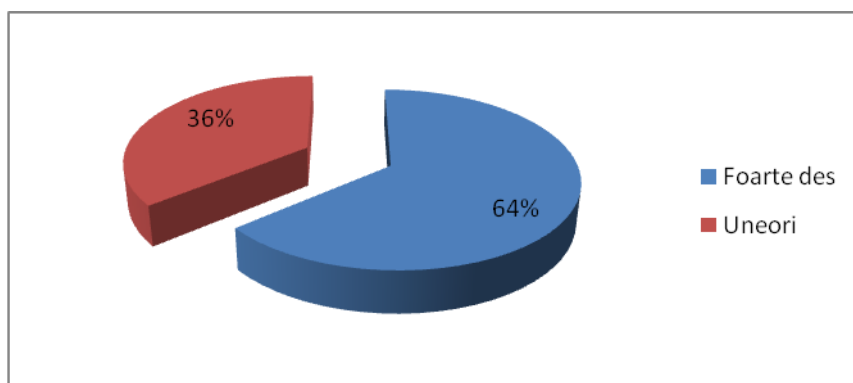

Fig.3.6.-Frecvența folosirii auxiliarelor

Motivele pentru care se utilizează uneori sau foarte des auxiliare sunt prezentate astfel: în învățământul actual, auxiliarele sunt necesare pentru completarea sarcinilor de lucru, pentru munca individuală și diferențiată a elevilor (cele mai multe răspunsuri), pentru a înțelege elevii mai bine lecția, manualele nu acoperă destul componentele programei, au lipsuri, răspund nevoii de cunoaștere a elevilor, oferă diversitate de exerciții, sunt atractive, fixează cunoștințele predate, oferă diferite modele de teste și exerciții pentru evaluare, când manualele sunt sărace în aplicații și activități practice, nu suscită motivația/ interesul pentru învățare, oferă varietate și dificultate pentru dezvoltarea gândirii creatoare, imaginației copiilor cu potențial.

Din motivele enumerate reiese importanța folosirii auxiliarelor și conținutul sărac al unor manuale ce nu satisfac cerințele și obiectivele programei.

Pentru a evidenția libertatea alegerii manualelor alternative de către cadrele didactice, la itemul 6, respondenții au optat tot pentru două variante, Da și Rar, opțiunea *Niciodată* nefiind aleasă de nimeni. Cei care au ales varianta Da sunt în număr de 25(50%), iar pentru varianta Rar s-au dat tot 25de răspunsuri (50%). Din rezultatele obținute se constată că numărul persoanelor care au/susțin că există libertatea de a alege manualele

este egal cu numărul celor care au răspuns cu Rar, ceea ce înseamnă că există totuși o libertate a alegerii manualelor, dar condiționată de anumite aspecte. (fig. 3.7).

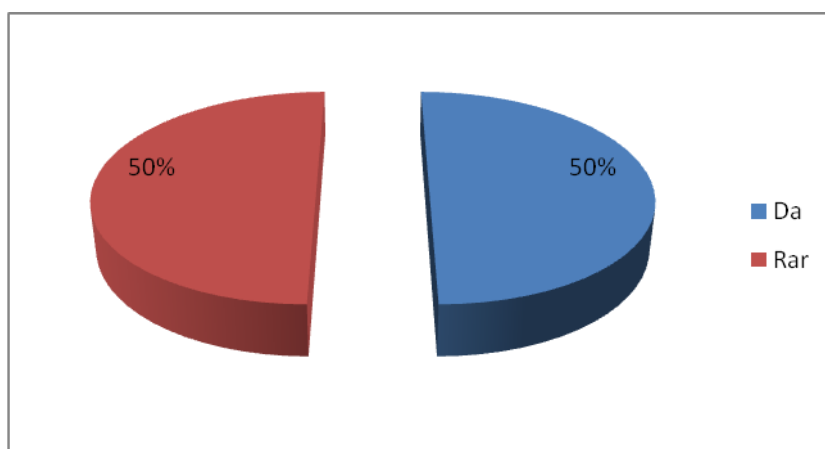

Fig.3.7-Libertatea alegerii manualelor

Chiar dacă nu au fost argumentate toate răspunsurile alese, respondenții au motivat alegerea după cum urmează:

Tabel nr.5- Argumentele pentru libertatea alegerii manualelor

Argumente- Da	Argumente – Rar
Depinde de școală, se lasă la latitudinea învățătorului să aleagă manualul	Se folosesc manualele existente pe care au predat colegii lor, învățătorii
Primele manuale s-au ales întradevăr în 2004-2005, apoi au devenit <i>unice</i>	Se păstrează opțiunile colegilor care au predate la clasele anterioare
După consultarea programei se alege cel mai bun manual, dacă există în oferta școlii sau a inspectoratului	Chiar dacă se alege, manualele folosite sunt tot cele care vin de la depozitele școlare
De obicei se stabilește la nivel de comisie opțiunea pentru un anumit manual	Sunt afinitați pentru anumite edituri care le promovează inspectoratul școlar
Au posibilitatea să aleagă în funcție de nivelul clasei, de conținuturi	Nu au toate variantele de manuale la dispoziție
Aleg manualele din ofertă dar nu întotdeauna sunt și achiziționate	De multe ori vin manualele care au mai rămas prin depozite
Se aleg cele bune dar nu vin cele solicitate	Nu s-au mai ales manuale cu 4-5 ani în urmă, vin câte 2-3 pentru completare

La următoarele 9 întrebări, respondenții au avut de utilizat scala valorică, cu valorile *Acord total*, *Acord parțial*, *Imparțial*, *Dezacord parțial* și *Dezacord total*, încercuind și argumentând varianta aleasă.

La itemul 7, li s-a cerut subiecților să aleagă și argumenteze răspunsul la afirmația referitoare la *conținutul științific manualului răspunde la nevoile de a afla ale elevilor*. Printre valorile care predomină în răspunsuri se enumeră Acordul parțial(24), subiecții indeciși sunt în număr de 8, iar cei care au optat pentru Dezacord parțial sunt 10, Dezacordul total și acordul total fiind ales doar de 4 persoane (fig.3.8). Unele dintre **argumentele** prezentate fac referire la *conținutul care informează sau le propune metode stereotipe decât îi determină să gândească, să fie creativi, să observe diferite fenomene; unele situații de învățare sunt înafara sferei de interes a elevilor, sau peste capacitatea lor de înțelegere, mai ales că, în unele școli nu există dotarea materială necesară cercetării, observării; manualele nu sunt concepute plecând de la această premisă, a dezvoltării interesului, creativității*.

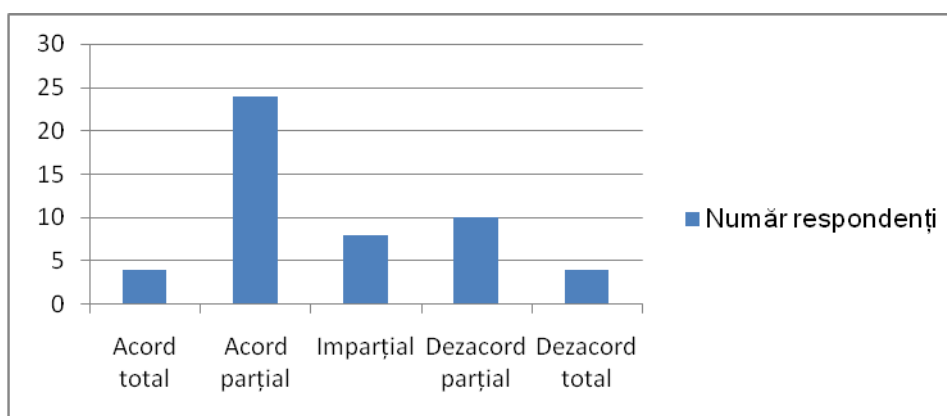

Fig. 3.8- Satisfacerea nevoilor elevilor de către conținutul manualului

Din argumentele aduse și din numărul mai mare a persoanelor care și-au exprimat acordul parțial se constată că unele manuale nu pun accent prea mare în conținutul lor pe exerciții practice, pe stimularea curiozității și a interesului pentru cercetare, observare, depinde de măiestria învățătorului care să-i suscite în dirijarea învățării, prin punerea de întrebări.

La itemul 8-*Activitățile de învățare prezentate în manual sunt concepute din perspectiva centrării pe elev a procesului didactic*, alegerile persoanelor au fost următoarele: 21 Acord parțial, 3 Acord total, 10 Dezacod parțial, 9 Indecis și 7 Dezacord total (Fig 3.9).

Printre **argumente** se enumeră -*învățarea centrată pe elev nu este încă bine stabilită în învățământul românesc, manualele sunt vechi, programele se schimbă permanent, depinde de modul cum profesorul organizează activitatea, centrarea pe elev presupune activitatea directă a elevului de a manipula corpuri, de a face experiențe, observații directe, lucru care se leagă din nou de baza materială, prea săracă în unele școli, în manual sunt foarte puține astfel de recomandări de activități, nu se regăsesc activități de învățare diferențiată și nu există posibilitatea utilizării manualului pentru lucrul independent direct pe acesta, nu se încurajează învățarea prin descoperire.*

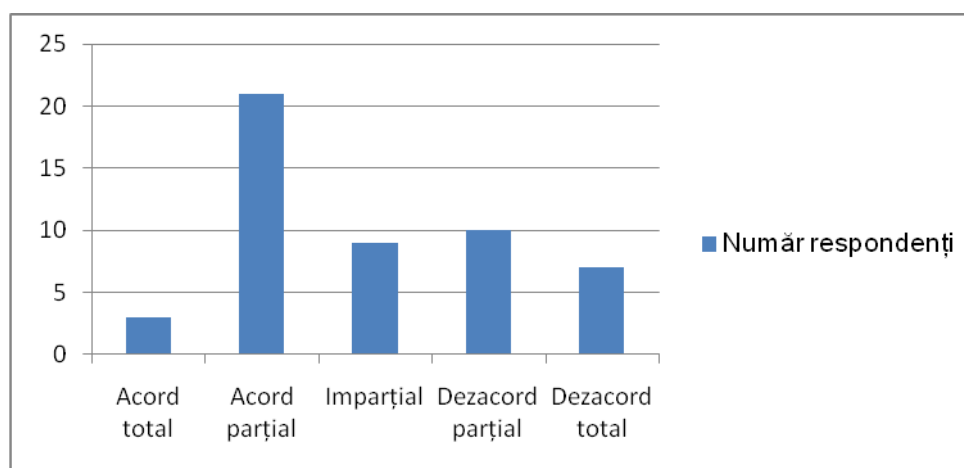

Fig.3.9.- Conceperea activităților de învățare din perspectiva centrării pe elev

Dacă în structura activităților din manual se regăsesc sarcini de reactualizare, aplicare, evaluare, sistematizare a cunoștințelor, constituie conținutul itemului 9 la care respondenții au avut de atribuit o valoare din cele 5 prezentate, după care să-și argumenteze alegerea. Cele mai multe răspunsuri (26) au fost atribuite valorii pentru acord parțial, adică 52%, urmat apoi de răspunsurile pentru acord total, fiind în număr de 14, adică 28% dintre respondenți, iar pentru imparțial și dezacord total s-au înregistrat 4 răspunsuri, respectiv 5, pentru valoarea dezacord total neexistând nici un răspuns, iar un student nu a răspuns (fig.3.3.10). Din valorile atribuite, în special cea cu acord parțial având cele mai multe alegeri, reiese faptul că există astfel de sarcini de reactualizare, sistematizare, aplicare, evaluare, care, din argumentele aduse, se pot îmbunătăți cu exerciții mai diversificate, complexe, în manual fiind doar la nivel mediu astfel de activități, se pot stabili într-o anumită ordine și în funcție de nivelul clasei.

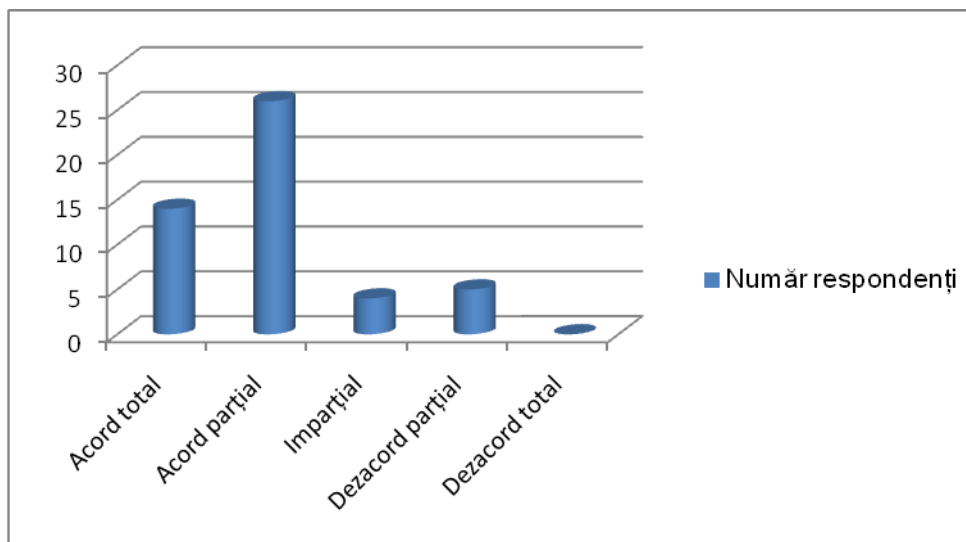

Fig. 3.10- Reprezentarea referitoare la existența activităților de sistematizare, evaluare, consolidare din manuale

La itemul 10 li s-a cerut respondenților să atribuie o valoare enunțului *-Activitățile de evaluare facilitează evaluarea formativă, sumativă, de progres.* Răspunsurile predominante (26) sunt cele pentru acord parțial, pentru imparțial sunt 9 răspunsuri, pentru acord total au optat 5 persoane, dezacord parțial fiind ales de 7 respondenți și 3 dintre ei au ales dezacord total (fig.3.11). După cum se observă și de această dată respondenții au optat pentru valoarea acord parțial în număr cel mai mare, ceea ce înseamnă că secvențele referitoare la activitățile de evaluare din manuale mai trebuie revizuite, să fie aduse îmbunătățiri care să faciliteze toate tipurile de evaluare, inclusiv cea de progres, să fie diversificate.

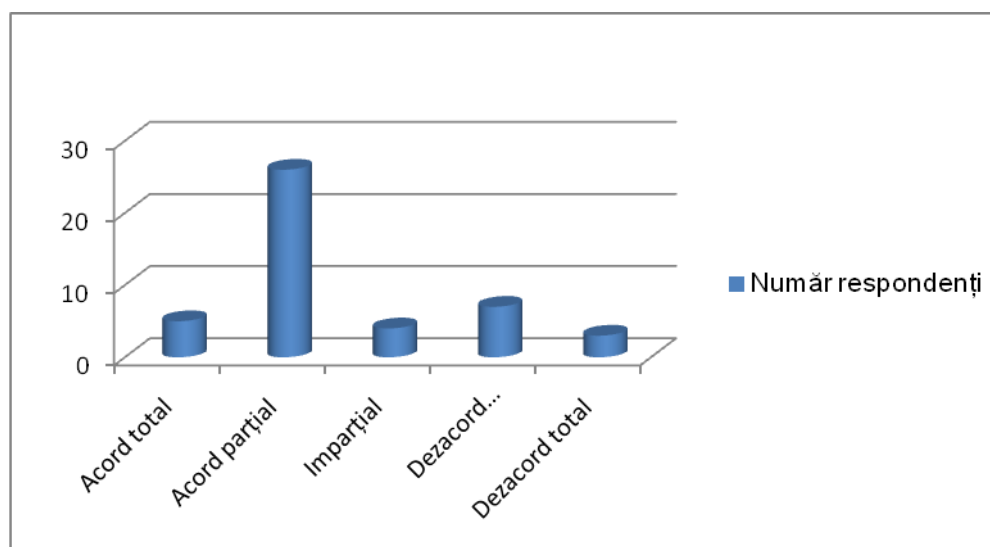

Fig.3.11-Reprezentările referitoare la facilitarea formelor de evaluare de către activitățile de evaluare din manuale

Următorii 3 itemi, 11, 12, 13, fac referire la aspectele legate de ilustrarea manualelor, la cerințele de redactare, de limbaj și de stil ale manualului.

La itemul 11, unde respondenții au avut de atribuit o valoare afirmației *Manualele respectă cerințele de redactare, de limbaj și de stil*, s-au înregistrat următoarele rezultate, reprezentate în figura de mai jos: pentru acord total- 11 răspunsuri, acord parțial- 28 răspunsuri, imparțial-6 răspunsuri, dezacord parțial-3 răspunsuri și dezacord total-2 răspunsuri.

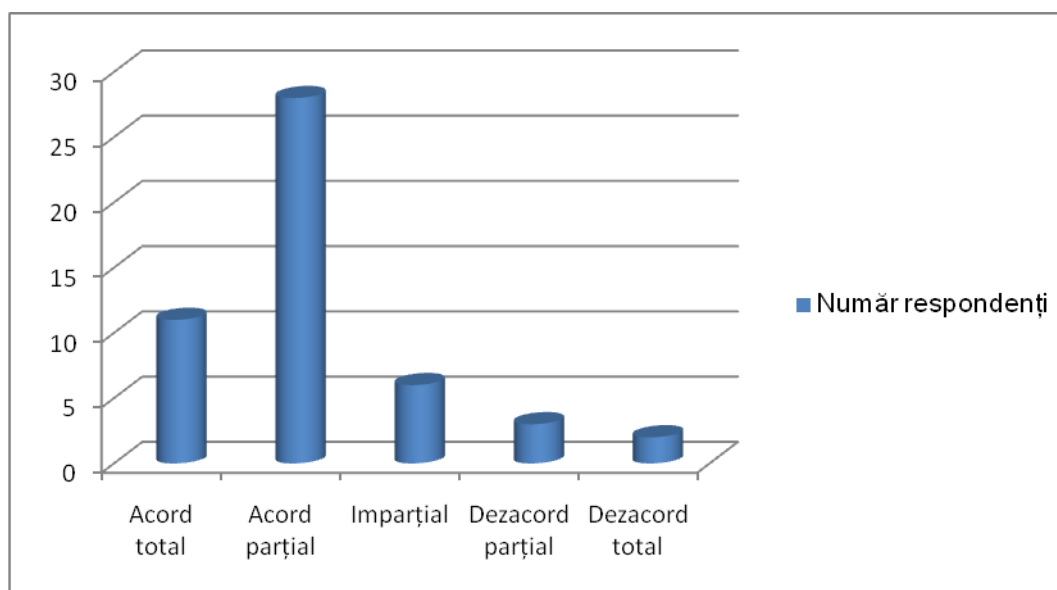

Fig.3.12- Reprezentările referitoare la respectarea cerințelor de redactare, limbaj și stil a manualelor.

Din numărul mare de alegeri acordate valorilor acordului total și acordului parțial pentru acest item și a argumentelor aduse (*fiind modele neactualizate, cerințele exercițiilor sunt și depășite, uneori sunt și greșeli de limbaj sau limbajul este prea greoi, elevat pentru copii*) se constată că manualele existente respectă, dar nu în totalitate, acele cerințe de redactare, stil, limbaj care se impun în elaborarea unui manual, ceea ce ar putea duce la revizuirea manualelor și stabilirea unor măsuri de îmbunătățire a acestor aspecte, dacă se iau în considerare aceste opinii/constatări obținute în urma acestei cercetări.

Itemii 12 și 13 au avut ca și conținut dacă *ilustrațiile din manualele pentru învățământul primar sunt în concordanță cu cerințele de redactare cât și cu vârsta elevilor*. Pentru cele 5 valori ale celor doi itemi s-au înregistrat alegeri diferite, după cum urmează: la itemul 12 (*ilustrațiile respectă cerințele de redactare*), - 10 AT, 25 AP, 9 I, 4 DP și 2 DT, iar la itemul 13, dacă *ilustrarea este în concordanță cu vârsta*, s-au obținut

pentru AT-14 răspunsuri, pentru AP- 21 răspunsuri, pentru I-7 răspunsuri, pentru DP-6 răspunsuri iar pentru DT-2 răspunsuri (fig.3.13).

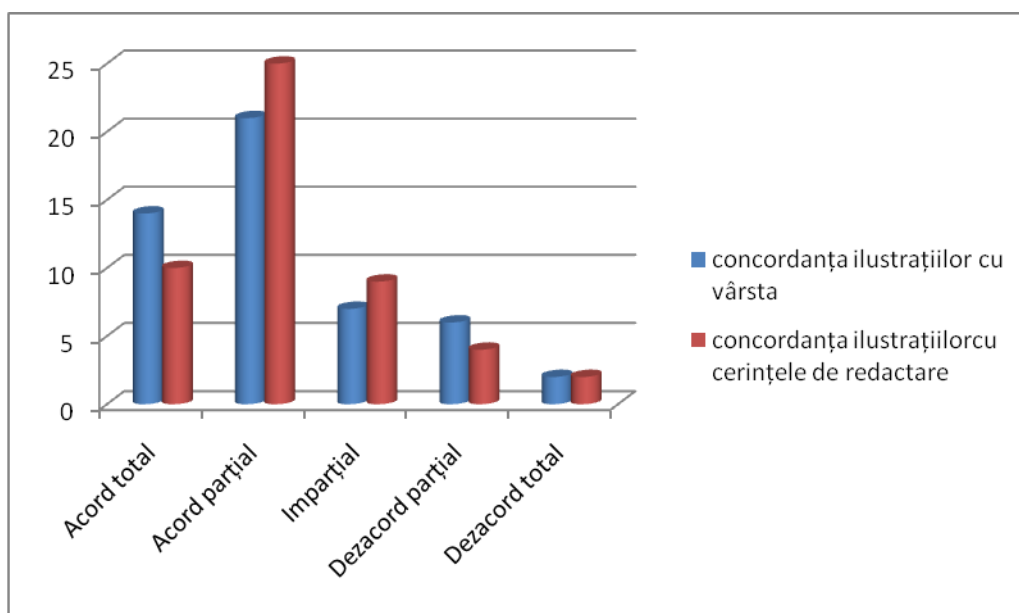

Fig.3.13-Reprezentările referitoare la concordanța ilustrațiilor cu cerințele de redactare și vârsta elevilor

Din cele două reprezentări comparative, chiar dacă se constată și de această dată că cele mai multe răspunsuri au fost pentru valorile Acord parțial și Acord total, s-au înregistrat și opțiuni și pentru celelalte valori, ceea ce înseamnă că și ilustrațiile din manualele școlare de la nivelul învățământului primar nu respectă în totalitate cerințele de redactare și nu sunt toate în concordanță cu vârsta elevilor, motiv pentru care s-au expus și câteva argumente: *unele nu sunt prea colorate, altele nu reflectă realitatea ori sunt unele neclare sau prea mici, câteva au culori de Barbie, hărțile să fie mai mari cu denumirile notate la formelor de relief, imaginea este reprezentativă pentru o secvență/lecție.*

Prin intermediul itemului 14 s-a urmărit dacă *manualele alternative facilitează instruirea diferențiată a elevilor*, fapt pentru care s-au obținut diverse răspunsuri (fig.3.14). Și de această dată răspunsurile și argumentele aduse fac referire la realitatea calității manualelor, la activitățile din manual care nu pun accent întotdeauna pe instruirea diferențiată a elevilor, învățătorul fiind cel care propune, adaptează și aplică astfel de activități în funcție de nivelul cognitiv al elevilor.

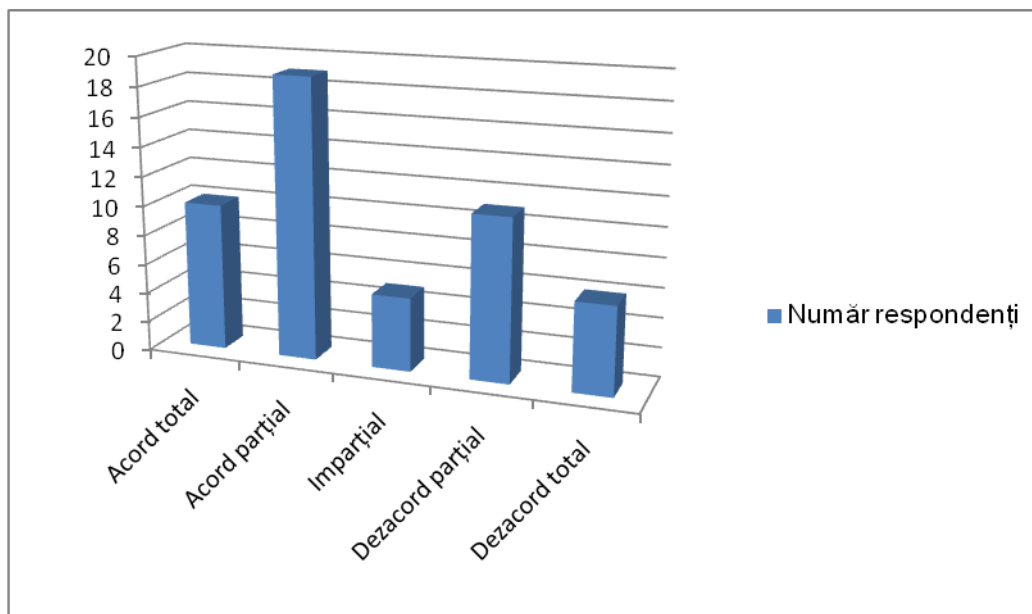

Fig.3.14-Reprezentările referitoare la facilitarea manualelor privind instruirea diferențiată a elevilor

La itemul 15 respondenții au avut de răspuns la întrebarea dacă în *manuale cunoștințele prezentate sunt aplicabile în viața cotidiană*, la care s-au înregistrat cele mai multe răspunsuri pentru Acord parțial (22), urmat de Dezacord parțial (13), Acord total (7), Imparțial (6) și Dezacord total (2), (fig.3.15). Alegerile și argumentele aduse acestor răspunsuri scot în evidență că nu se pune accent pe partea practică, de aplicare a cunoștințelor din manuale în viața cotidiană, prin exemple concrete, predomină cunoștințele teoretice.

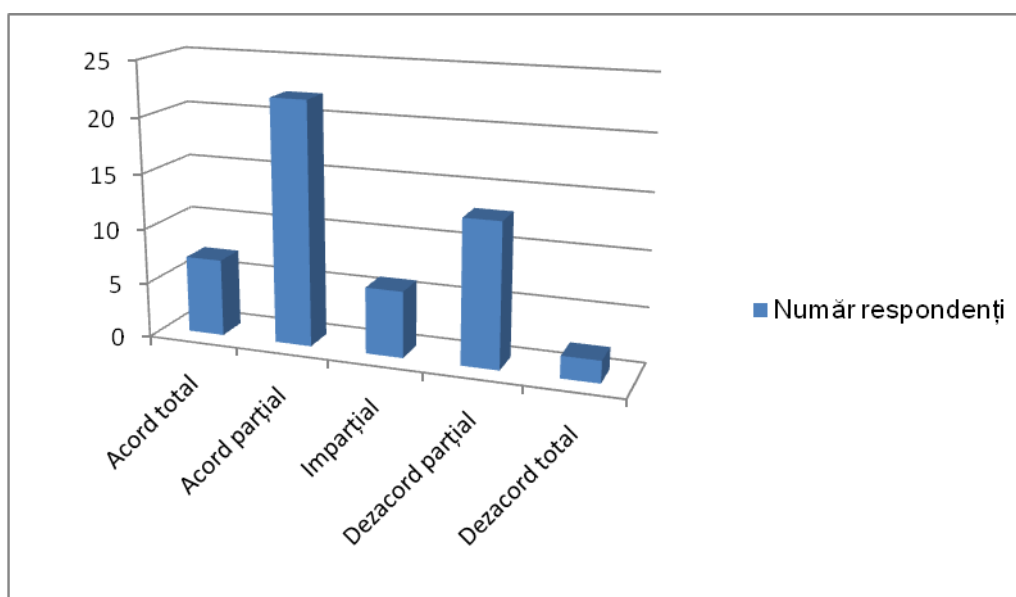

Fig.3.15-Aplicabilitatea cunoștințelor din manuale în viața cotidiană

Ultima întrebare din chestionar -*Ce măsuri considerați că se pot lua pentru îmbunătățirea manualelor școlare?*, a urmărit obținerea de păreri personale ale chestionaților care să conducă la stabilirea unor măsuri/sugestii de îmbunătățire a calității manualelor școlare ce vor fi prezentate și analizate într-un subcapitol următor.

Aceste opinii ale cadrelor didactice care s-au prezentat în urma răspunderii la cei 16 itemi din chestionar vor fi analizate și interpretate ulterior, alături de opiniile unor elevi și părinți, din care să reiasă acele aspecte ce trebuie îmbunătățite la calitatea unor manuale în vederea realizării de pachete educaționale care să corespundă nevoilor și intereselor elevilor.

1.4.2. Opinia părinților cu privire la calitatea manualelor școlare pentru învățământul primar-interviu

În prezenta cercetare, pe lângă opiniile cadrelor didactice referitoare la calitatea manualelor școlare, mi-am propus a investiga și opiniile părinților despre calitatea manualelor, deoarece și aceștia sunt direct implicați în educația elevilor prin sprijinul acordat acestora în efectuarea temelor și a altor activități de învățare. După cum se știe, elevilor se dau ca teme de rezolvat acasă diferite exerciții de aprofundare, de citire atât din manual, care este principalul instrument de lucru pentru elevi, cât și din alte surse informative.

Astfel, interviul s-a realizat cu 20 de părinți ai elevilor din clasele a III- și a IV-a, de sex feminin, toți din mediul rural, cu domiciliul în satul Buhalnița, Neamț, cu vârste cuprinse între 27-40 de ani, cu studii primare, gimnaziale și liceale, dintre care doar 5 au serviciu, restul fiind lucrători în gospodăria proprie. Părinții au fost grupați în grupe de câte 5 pentru a răspunde la întrebările adresate și pentru a nu se influența unii de la alții în exprimarea părerilor. Prezentarea părinților după indicatorii referitori la ani, studii se observă din tabelele următoare:

Tabel nr. 5-Vârsta părinților

Vârsta părinți	27-30 ani	31-35 ani	36-40 ani
Număr părinți	6	7	7
Procentaj	30%	35%	35%

După cum se observe părinții intervievați sunt părinți tineri și numărul acestora după intervalele de vârstă indicate este aproximativ egal.

Tabel nr.6-Studiile părinților

Studii	Primare	gimnaziale	Liceale
Număr părinți	2	7	11
Procentaj	10%	35%	55%

Din datele prezentate în tabel reiese faptul că părinții participanți la interviu au studii atât primare, gimnaziale cât și liceale. Cei mai mulți dintre părinți au studii liceale dar și gimnaziale, studii superioare neavând nici un părinte, studii primare având doar 2 părinți, din motive personale. Locuind în mediul rural și provenind la rândul lor din familii cu venituri modeste, părinții își justifică studiile absolvite-posibilitățile materiale limitate ale familiilor acestora, foarte rar fiind capacitățile intelectuale reduse. Fiind o zonă rurală de munte aceștia se ocupă, în mare parte cu creșterea animalelor, lucrul la pădure și cultivarea micului petec de pământ. Chiar dacă nu toți au studii liceale, ei dau dovadă de preocupare pentru educația acestora copiilor, afirmând că vor ca odraslele lor să poată realiza mai multe în viață decât au realizat ei, mai ales în privința studiilor.

Părinții au fost receptivi și deschiși în privința acordării de răspunsuri cât mai obiective, care au fost notate și prelucrate.

Astfel, la prima întrebare adresată, *Noțiunile din manuale îi ajută suficient de mult pe elevi în activitatea de învățare?*, părinții au dat răspunsuri diferite: *Îi ajută în învățare noțiunile din manuale, dacă sunt explicate cum trebuie de învățător sau învățate cu sârguință (6 părinți), Nu îi ajută totdeauna, mai lucrăm și cu alte surse de învățare(5părinți), Aproximativ, mai trebuie aduse mici completări, intervenții din partea noastră (6 părinți), Noțiunile din manual formează baza cunoștințelor dar mai trebuie aduse și unele informații suplimentare (3părinți).* Din aceste răspunsuri se înțelege că în manuale conținutul prezentat este uneori insuficient pentru elevi în activitatea de învățare, ei folosindu-se și de alte informații din diferite surse.

Dacă temele pentru acasă pot fi rezolvate doar cu ajutorul noțiunilor din manual sau folosesc și alte surse de informare ? este a doua întrebare la care părinții au răspuns și 18 dintre ei au precizat faptul că folosesc în rezolvarea temelor și alte surse cum ar fi internetul, culegeri, reviste, ghiduri sau îndrumătoare, cu toate că temele din manuale ar trebui rezolvate doar cu ajutorul noțiunilor din manual, a precizat un părinte, iar 2 dintre părinți au răspuns că temele pot fi rezolvate doar cu ajutorul manualului, aceștia fiind

părinții a doi elevi mai slabi. Părinții aceștia consideră că pentru elevii lor este suficientă informația prezentată în manuale.

Prin a treia întrebare s-a urmărit exprimarea părerilor acestora despre faptul că mulți dintre ei *consideră unele teme din manuale foarte greu de rezolvat, atât pentru ei cât și pentru elevi*. Din cei 20 de părinți, 16 au răspuns că s-au confruntat cu situații când nu au putut să rezolve unele exerciții din temele copiilor, multe erau prea complexe, nu mai corespund cu ce au învățat ei la rândul lor, programa este prea încărcată, este folosit și un limbaj mai greoi, nu pe înțelesul copiilor, sau nu sunt date explicațiile necesare în manuale pentru rezolvarea unor exerciții, mai ales la matematică. 3 dintre părinți nu consideră complexă rezolvarea temelor, spun că ele au putut fi rezolvate de copii și de ei, iar un părinte a afirmat că nu ar putea să zică de ce cred asta unii părinți.

La întrebarea a patra părinții au avut de răspuns la întrebarea- *Ce puteți spune despre aspectul cărților, referitor la imagini, calitatea copertilor, volumul și dimensiunea unora dintre ele?*. Și de această dată răspunsurile lor au fost diverse, 4 părinți au precizat că nu obiectează nimic la aceste aspecte, consideră bune manualele, dar 16 și-au exprimat nemulțumirile legate de imagini care uneori nu sunt prea clare, nu redau întocmai conținutul textului, sunt prea mici sau prea puține. Referitor la calitatea hârtiei, volumul și dimensiunea unor cărți, părinții au prezentat faptul că unele dintre ele sunt prea mari ca dimensiune, prea groase și prea grele pentru greutatea copilului, hârtia este de proastă calitate, se rupe repede, unele file se desprind chiar de la început, sunt lipite prost, copertile sunt prea subțiri. 4 părinți din cei 16 au spus că unele manuale sunt neîngrijite, foarte uzate și că ar putea chiar transmite unele boli la copii, deoarece se folosesc de mai multe generații, ba chiar că au cumpărat unele cărți pe motiv că cele primite erau prea uzate și murdare.

Ultima întrebare a urmărit exprimarea părerilor legate de *îmbunătățirile pe care ei le consideră a fi aduse manualelor*, răspunsuri care vor fi prezentate și prelucrate într-un subcapitol ulterior.

Din răspunsurile obținute de la părinți se constată și de această dată că nu toate manualele întrunesc toate cerințele de realizare a unui manual și că pot fi aduse îmbunătățiri calității acestora.

1.4.3. Opinia elevilor cu privire la calitatea manualelor școlare pentru învățământul primar- interviu

După cum se știe manualul școlar este principalul instrument de lucru al elevului pentru a se realiza o instruire cât mai eficientă a acestuia și a forma și dezvolta competențele prevăzute în programe.

Pe lângă părerile părinților legate de calitatea manualelor școlare se vor aborda în continuare și opiniile elevilor în legătură cu manualele preferate/nepreferate, scopul ilustrațiilor, ce îmbunătățiri pot fi aduse manualelor sau cum vor să arate manualele în viitor, deoarece elevii constituie principala sursă pentru care se realizează educația și în același timp se elaborează manuale și alte materiale de învățare.

Cercetarea s-a realizat cu ajutorul unui ghid de interviu, constituit din 5 întrebări și aplicat unui număr de 15 elevi din clasa a IV-a de la Școala Gimnazială Buhalnița, Comuna Hangu, județul Neamț, deoarece acolo profesez, în prezent fiind cadru didactic la 3 clase simultane, clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a. Am ales acești elevi cu vârste cuprinse între 9 și 10 ani deoarece sunt mai mari și pot să-și exprime părerile mai bine în legătură cu manualele pe care le-au utilizat pe parcursul celor 4 ani. Elevii au fost grupați în grupe de câte 5 elevi pentru a răspunde cât mai bine la întrebări și pentru a nu se influența în răspunsuri unii de la alții.

La prima întrebare- *Cu care dintre manuale vă este mai ușor/mai interesant să lucrați? De ce?*, elevii au dat răspunsuri în funcție de materiile preferate, câțiva dintre ei enumerând și câte 2 manuale preferate, cu motivarea alegerii, lucru ce se observă în tabelul de mai jos;

Tabel nr. 6- Manualele preferate ale elevilor-argumente

Manuale preferate	Număr elevi	Motivare/argument
Limba română	5	Are exerciții frumoase, texte interesante, scrisul mai mare, are și imagini, foi care nu se rup
Științe	3	Imagini, exerciții de observare și experimente
Matematică	3	Exerciții ușoare dar și grele, are și imagini la probleme
Franceza	2	Exerciții variate și imagini din Franța
Istorie	2	Evocă trecutul patriei noastre, are imagini cu

		strămoșii noștri și coperți tari
Geografie	1	Are hărți chiar dacă nu sunt așa mari, are coperți care nu se rup
Educație civică	3	Mă învață cum să mă comport, are imagini și este ca un caiet, nu prea mare
Religie	1	Are imagini și texte mai altfel
Educație muzicală	1	Are note muzicale și multe cântece
Toate manualele	1	Toate manualele sunt frumoase

După cum se observă cele mai preferate manuale ale elevilor sunt cele de Limba română, Matematica și Științe. Aceste răspunsuri au fost însoțite și de unele explicații cum ar fi: au lucruri interesante, exerciții de la cele mai ușoare la cele mai grele, imagini frumoase, unele au scrisul mai mare, coperți care nu se rup, argumente din care reiese exact ce preferă elevii la manuale.

La întrebarea 2-*Numiți manualul care nu vă place să lucrați? De ce?*, din nou elevii au dat răspunsuri diferite, au enumerat câte 2 manuale, în funcție de cum arată manualul, ce cuprinde, cât de mare este, etc.(tabel nr.7)

Tabel nr.7- Manualele care nu le plac elevilor

Manuale care nu le prefer	Nr. elevi	Argumente/motive
Matematica	5	Are exerciții grele care nu au și explicații, paginile se rup ușor
Istoria	2	Nu redau mai multe date
Geografia	2	Nu are hărți mai clare, este prea mare
Educație civică	1	Are și lucruri neinteresante
Limba română	3	Are texte prea lungi, imagini prea mici, prea multe pagini
Franceza	2	Este grea, cu exerciții complexe
Științe	2	Nu are imagini multe și clare, coperți ce se rup ușor
Educație muzicală	1	Are noțiuni ce nu le înțeleg
Religie	1	Are texte grele și imagini nesugestive

Analizând argumentele aduse manualelor preferate/nepreferate din cele două tabele se observă că elevii au pus accent pe aspectul plăcut al manualelor, pe dimensiunea nu prea mare, pe imaginile mari și clare, exercițiile și textele să fie mai ușoare și explicate și pe înțelesul lor, pe calitatea hârtiei și a coperților, să nu se mai rupă.

A treia întrebare –*Cum ar arăta manualele fără imagini? La ce credeți că folosesc ele?*, a avut drept scop aflarea informațiilor despre importanța imaginilor într-un manual, cât de mult îi ajută pe elevi în învățare. 13 elevi din 15 au răspuns că *fără imagini manualele nu ar fi așa interesante, ar fi plictisitoare, neatractive, ar arăta ca niște cărți de citit de la bibliotecă, ar fi ca mâncarea fără sare*, 2 elevi au răspuns că *prea multe imagini le-ar distra atenția de la text și nu se mai pot concentra asupra a ceea ce este prezentat în manual*. Utilitatea ilustrațiilor este justificată de aceștia prin faptul că îi ajută să înțeleagă textul mai bine, imaginea este pata de culoare care înveselește și îi atrage spre învățatură, le dezvoltă limbajul și imaginația prin formularea de propoziții, texte după imagini.

Prin conținutul celei de a patra întrebări s-a urmărit care *sunt propunerile de îmbunătățire a manualelor* din perspectiva elevilor. Răspunsurile au fost variate, cele mai multe referindu-se la imagini vii colorate și atractive (4 răspunsuri), texte pe înțelesul lor (4 răspunsuri), dimensiuni potrivite (3 răspunsuri), rezistență la rupere, coperti groase, volum mai mic (4 răspunsuri). Aceste aspecte vor fi detaliate, alături de propunerile cadrelor didactice și ale părinților într-un subcapitol separat.

Ultima întrebare- *Cum ați vrea să arate manualele în viitor?* fiecare elev și-a expus părerea, cele mai multe răspunsuri fiind legate de aspectul exterior (mai rezistente, foi și coperti bune), de dimensiune (să nu mai fie așa mari), de claritatea imaginilor (cu imagini ca în realitate și vii colorate), să fie noi în fiecare an, 5 dintre ei propunând ca manualele să fie sub formă de tabletă, cu lecții interactive, deoarece nu mai au atâtea cărți de purtat în ghiozdan.

Răspunsurile rezultate în urma acestui interviu vor fi prelucrate și analizate împreună cu răspunsurile oferite de părinți, pe baza cărora se va stabili un set de recomandări privind îmbunătățirea calității manualelor școlare.

1.4.4. Analiza unor manuale de Științe ale naturii din țară și din străinătate

Pe lângă opiniile cadrelor didactice, elevilor și părinților despre situația și calitatea manualelor școlare din învățământul primar s-a considerat necesar, în această cercetare și prezentarea analizei unor manuale de către cadre didactice și studenți din domeniul educațional, care s-a realizat prin completarea fișei de evaluare a acestora. Odată cu dobândirea cunoștințelor de specialitate și a competențelor profesionale, cadrele didactice ar trebui să cunoască și să completeze de câte ori este nevoie o fișă de evaluare a unui manual, mai ales atunci când optează pentru alegerea lor. O analiză corespunzătoare și atentă a manualului trebuie să se realizeze după anumite aspecte ce trebuie avute în vedere. Aceste aspecte, în opinia lui Cerkez, (2005) se referă la legătura, în fiecare manual propus, între curriculum nucleu și curriculum extins, aranjarea unităților de conținut cele mai relevante, „gradul de libertate a cadrului didactic față de manual și nivelul de dependență a manualului față de eventualele surse suplimentare”(p.51).

De aceea, se impune o seriozitate din partea lor atunci când se completează această fișă cât și o implicare mai multă a inspectorilor școlari, a autorilor de manuale și editurilor pentru realizarea manualelor în urma rezultatelor obținute la evaluarea fiecărui manual.

În diferite lucrări de specialitate sunt prezentate criteriile și aspectele de evaluare după care s-au realizat și adaptat diferite modele de fișe de evaluare a manualelor cu condiția să se analizeze calitatea manualului de către cadrele didactice. O astfel de fișă, propusă de Liliana Ciascai (Didactica fizicii, 2001) este structurată dintr-o parte introductivă ce face referire la titlul, autorii și editura manualului propus spre evaluare, clasa. După această parte introductivă sunt precizate 4 componente de evaluare, sub forma unor fișe, cu aspectele corespunzătoare după care se evaluează manualul, aspecte propuse de Seguin. Fiecare aspect este structurat tabelar în criteriile aferente, cu punctaje de la 1 la 5 sau calificative și evaluat după o formulă de calcul a punctajului obținut. De asemenea, la sfârșitul fișei se prezintă aspectele pozitive și aspectele negative ale manualului, iar pe baza acestora se vor desprinde/stabili recomandări pentru îmbunătățirea calității manualelor școlare. Cele 4 componente după care s-au evaluat manualele sunt *calitatea conținutului științific, calitatea prelucrării didactice a conținutului, calitatea redactării și calitatea ilustrației*.

Analiza unor manuale școlare după fișa de evaluare propusă de Ciascai L.(2001) a fost realizată de către 20 de cadre didactice în funcțiune cât și studenți din cadrul Facultății

de Psihologie și Științele Educației, Cluj Napoca, de la specializarea Pedagogia învățământului preșcolar și primar, anul III, ID.

Pentru evaluare s-au analizat două manuale de **Științe ale naturii**, astfel:

Manualul 1- Științe ale naturii, cls. a IV-a, ed. Aramis, autori Cleopatra Mihăilescu, Tudora Pițilă, Constanța Cuciinic, Ioana Ghimbaș

Manualul 2-Științe ale naturii, cls. a III-a, ed. ES PRINT 2008, autori Cuzum Sorina, Gabriela Vasiloancă, Radu Mihaela.

Manualul 1 a fost analizat de 9 persoane, iar manualul 2 de 11 persoane. Se va realiza o prezentare comparativă a punctajelor celor două manuale, pe primul rând va fi numărul de persoane care au analizat primul manual, iar pe al doilea rând numărul de persoane care au analizat manualul 2,(M1, M2) iar la aprecierea finală pentru fiecare criteriu se va înregistra nota finală acordată de cele 9 persoane, respectiv 11 persoane.

FIȘA DE EVALUARE A UNUI MANUAL

CIASCAI LILIANA, 2001

1. Fișa de evaluare a conținutului științific

r.crt.	Aspecte necesare a fi luate în considerare la analiza conținutului științific (întrebări necesare a fi puse)	Număr de persoane care apreciază următorul punctaj (M1, M2):				
		1	2	3	4	5
1.	Corespunde conținutul științific prezentat în manual programei (obiectivelor cadru și de referință/competențelor generale și specifice)?				3	6
					5	6
2.	Corespund conținuturile selectate în manual experienței cognitive a elevilor (sistemul de cunoștințe pe care îl posedă elevul și particularitățile sale de dezvoltare intelectuală și cognitivă)?				3	6
					1	10
3.	Corespund cunoștințele prezentate în manual nevoilor și trebuințelor elevilor?				4	5
				3	6	2
4.	Cunoștințele care alcătuiesc conținutul propus în manual sunt exacte, precise, de actualitate, variate și obiectiv prezentate?				2	7
					9	2
5.	Sunt cunoștințele prezentate progresiv, de la simplu la complex, respectiv de la elementar la superior?				3	6
				2	3	6

6.	Conceptele sunt clar prezentate (într-un registru de formulare adaptat celui de înțelegere a elevului)?				4	5
					8	3
7.	Se indică aplicații concrete (conceptele sunt prezentate într-un registru de formulare necesar rezolvării unor aplicații)?				3	6
					7	4
8.	Cunoștințele prezentate în manual stimulează învățarea formativă (formarea și dezvoltarea unor capacități/competențe transferabile în alte domenii, în practică)?				4	5
					8	3
9.	Contribuie cunoștințele prezentate în manual la dezvoltarea unor valori și atitudini socio-morale?				6	3
				1	7	3
10.	Conținutul științific include teme interdisciplinare?				4	5
				5	4	2
Aprecierea finală		4,62				
		4,32				

2. Fișa de evaluare a calității prelucrării didactice a conținutului manualului

Nr. crt.	Aspecte necesare a fi luate în considerare la analiza prelucrării didactice a conținutului manualului	Număr de persoane care apreciază cu următorul punctaj:				
		1	2	3	4	5
1.	Prelucrarea didactică a conținutului corespunde paradigmelor pedagogice promovate prin politica educațională?				3	6
					4	7
2.	Activitățile de învățare propuse facilitează învățarea?				4	5
					5	6
3.	Sunt activitățile de învățare suficient de variate?			1	3	5
					8	3
4.	Sunt activitățile de învățare centrate mai ales pe elev?		1	2	3	3
				3	2	6
5.	Facilitează activitățile de învățare propuse construirea cunoștințelor de către elevi prin "cercetare",			2	4	3

	observație sistematică, experiment, modelare, rezolvare de probleme?			5	4	2
6.	Conținutul științific prezentat și activitățile propuse elevilor sunt în măsură să-i intereseze?				4	5
				4	4	3
7.	Există activități de învățare care pot servi fixării și sistematizării cunoștințelor respectiv reglării învățării?		1	1	3	4
				1	7	3
8.	Problemele sunt corelate cunoștințelor și activităților de învățare propuse de manual?			1	3	5
					8	3
9.	Există în manual probleme suficient de variate (care să poată servi controlului, evaluării/autoevaluării, respectiv reglării învățării)?		1		3	5
				6	4	1
10	Activitățile de învățare și problemele îi permit elevului verificarea propriului progres cognitiv?		1	1	3	4
				5	4	2
Aprecierea finală		4,31				
		4,05				

3. Fișa de evaluare a calității redactării manualului

Nr. crt.	Categoria de criterii	Aspecte necesare a fi luate în considerare la analiza calității redactării manualului	Număr de persoane care apreciază cu următorul punctaj:				
			1	2	3	4	5
I.	Organizarea conținutului în manual	Există o organizare logică a conținutului în manual (prezentare, text principal divizat în capitole și subcapitole, conform unității de conținut indicate de programă, rezumat, exerciții, evaluare)?				1	8
					2	6	3
		Lungimea capitolului este în concordanță cu importanța temei tratate?				6	3
					1	5	5
		Capitolele sunt similare ca stil?				5	4
						3	8
Se utilizează pentru titluri, subtitluri, etc. sublinieri, boldări, încadrări sau fonturi diferite?				3	6		
				9	2		

II.	Limbajul	Limbajul utilizat în manual este corect științific și adaptat nivelului de înțelegere al elevilor?			2	3	4
					7	4	
		Vocabularul este adaptat înțelegerii și achizițiilor anterioare ale elevilor?			1	6	2
				3	6	2	
		Utilizarea unor concepte și termeni științifici se face numai după definirea prealabilă a acestora?				3	6
			2	3	3	3	
		Lungimea frazelor/propozițiilor permite elevilor înțelegerea conținutului științific?				6	3
					7	4	
		Se utilizează preferențial cuvinte care sugerează acțiuni sau imagini?				4	5
					6	5	
	Este utilizată o punctuație corectă?				1	8	
				7	4		
III.	Rezumatul	Rezumatul (plasat la începutul sau finele capitolului) este clar, concis și evidențiază importanța conținutului la care se referă?	1	2	2	3	1
				6	5		
IV.	Stilul de redactare	Este stilul sobru, clar și corect (fără prea multe enumerări, imprecizii și deficiențe de limbaj)?			2	3	4
						9	2
V.	Introducerea și finalul	Introducerea sau prezentarea expune clar obiectivele și importanța conținutului tratat?		4	1	2	2
					6	3	2
		Cuprinsul este precis și detaliat?				7	2
						9	2
		Există anexe, bibliografie, răspunsuri la probleme, etc.	3	2	2	2	
			2	4	4	1	
Apreciere finală			4,15				
			3,94				

1. Fișa de evaluare a calității ilustrației

Nr. crt.	Aspecte necesare a fi luate în considerare la analiza ilustrațiilor prezentate în manual	Număr de persoane care apreciază cu următorul punctaj:				
		1	2	3	4	5
1.	Sunt justificate toate ilustrațiile existente în manual (numeric)?			2	3	4
					8	3
2.	Sunt ilustrațiile corelate cu conținuturile?				3	6
					7	4
3.	Sunt ilustrațiile clare și precise?			3	3	3
				4	4	3
4.	Informația transmisă prin ilustrații este interesantă și sugestivă pentru elevi?				5	4
					7	4
5.	Există echilibru între calitatea estetică și funcția acesteia de transmitere a informației precise?			3	2	4
				5	4	2
6.	Se respectă raportul text scris-ilustrație?		2	3	2	2
				3	4	4
7.	Este ilustrația corect plasată față de text?	1	2	2	2	2
			1	2	4	4
8.	Legenda ilustrației este clară, precisă? Există o numerotare?	2	1	3	2	1
		4	3	2	2	
Aprecieri finală		3,89				
		3,89				

În urma prezentării numărului de persoane care au analizat și acordat punctaje celor două manuale se va realiza o comparație între punctajele obținute pentru fiecare aspect de evaluare și punctajul final obținut pentru cele 4 fișe/componente de evaluare

(tabel nr. 8, tabel nr.9) și punctajul /media finală pentru fiecare manual analizat (tabel nr.10).

Tabel nr. 8- Prezentarea comparativă a punctajelor/mediei, pe aspecte, a celor două manuale

Aspecte / Criterii	Punctaj Fișa ev. 1 M1	Punctaj Fișa ev. 1 M2	Punctaj Fișa ev. 2 M1	Punctaj Fișa ev. 2 M2	Punctaj Fișa ev. 3 M1	Punctaj Fișa ev.3 M2	Punctaj Fișa ev. 4 M1	Punctaj Fișa ev. 4 M2
1.	4,66	4,54	4,66	4,63	4,88	4,09	4,44	4,27
2.	4,66	4,90	4,55	4,09	4,33	4,36	4,66	4,36
3.	5,11	4,44	4,44	4,27	4,44	4,72	4,00	3,90
4.	4,77	4,18	3,88	4,27	4,66	4,18	4,44	4,36
5.	4,66	4,36	4,11	3,72	3,88	4,36	4,11	3,72
6.	4,55	4,27	4,55	3,90	4,11	3,90	3,44	4,09
7.	4,66	4,36	4,11	4,18	4,66	3,63	3,22	4,00
8.	4,55	4,27	4,44	4,27	4,33	4,36	2,88	2,45
9.	4,33	4,18	4,33	3,54	4,55	4,45		
10.	4,27	3,72	4,11	3,72	4,88	4,36		
11.					3,11	2,45		
12.					4,22	4,18		
13.					3,22	3,63		
14.					4,22	4,18		
15.					2,77	2,36		

Tabel nr.9- Analiza comparativă a punctajelor/mediei totale pentru cele 4 fișe de evaluare /componente a manualelor analizate

Punctaje/ media manuale	Media- Calitatea conținutului științific	Media- Calitatea prelucrării didactice a conținutului	Media- Calitatea redactării	Media- Calitatea ilustrației
Manual clasa a IV-a	4,62	4,318	4,150	3,89
Manual clasa a III-a	4,32	4,059	3,943	3,89

Tabel nr.10- punctajul/media final/ă pentru cele două manuale

Manuale	Manual clasa a IV-a	Manual clasa a III-a
Punctaj total	4,24	4,05

După cum se observă din tabelele prezentate, cele două manuale de Științe ale naturii supuse analizării au obținut diferite punctaje pentru cele 4 componente de evaluare în funcție de aspectele pozitive sau negative constatate. Manualul de Științe ale naturii, clasa a III-a, este evaluat cu o medie mai mică față de manualul de clasa a IV-a, atât la cele 4 componente de evaluare cât și la media finală, lucru ce se observă din figura de mai jos (fig.3.17).

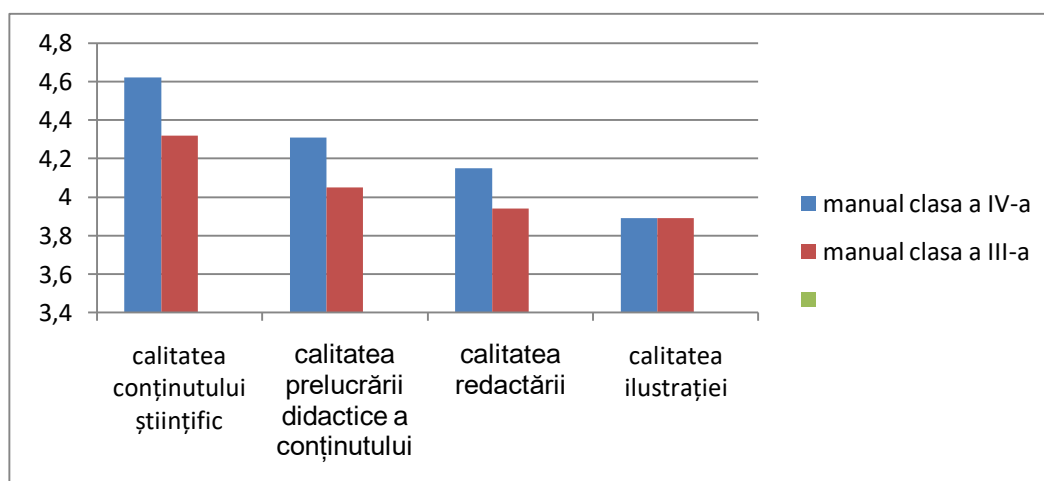

Fig.3.17-Evaluarea manualelor pe cele 4 componente de evaluare

Pentru fiecare manual în parte cadrele didactice și studenții au evidențiat și câteva aspecte pozitive și negative, desprinse în urma analizării acestora. Pentru manualul de **Științe de clasa a IV-a** s-au constatat următoarele aspecte pozitive și negative, prezentate mai jos:

Aspecte pozitive manual 1

Conținutul manualului este corelat cu programa școlară în vigoare, este organizat logic, conform unităților de conținut indicate în programa, corespunde experienței cognitive ale elevilor, adaptându-se sistemului de cunoștințe pe care elevul le posedă și particularităților de dezvoltare cognitivă. Conținutul științific include teme interdisciplinare, exemplu, la p.7- la lecția ”Pădurea” se cere alcătuirea unei compuneri cu titlul ”Salvați pădurea!” Manualul este bine structurat în capitole și subcapitole. Limbajul utilizat în manual este corect din punct de vedere științific și gramatical.

Conținutul științific selectat în manual este, în cea mai mare parte, accesibil elevilor corespunzător nivelului de înțelegere al lor. Pentru evaluarea și autoevaluarea elevilor există probleme și exerciții suficiente și variate. Activitățile propuse în cadrul

manualului facilitează învățarea prin: observație sistematică, experiment, analiză, rezolvare de probleme.

Lungimea frazelor și propozițiilor permit elevilor înțelegerea conținutului științific, cu explicații clare și cuvinte simple, pe înțelesul tuturor elevilor. La majoritatea lecțiilor, se respectă raportul text scris-ilustrație, exemplu p.10 "Delta" sunt ilustrații în dreptul cărora este scris un text cu explicațiile necesare. Cuprinsul este detaliat și precis, unde se precizează obiectivele de referință, unitatea de învățare, conținuturi ale învățării, pagina, cât și exemple de activități de învățare.

Aspecte negative manual 1

Conținuturile depășesc uneori nevoia de cunoaștere a elevilor precum și stadiul de dezvoltare a gândirii acestora. Activitățile de învățare nu sunt centrate pe elev, ar trebui îmbunătățite prin diversitatea acestora. Mulți termeni din manual depășesc nivelul de cunoaștere al elevilor, care duce de multe ori la utilizarea explicației din dicționar. Manualul nu conține activități de muncă independentă prin care elevii să se autoevalueze. Nu există bibliografie sau răspunsuri la problemele din manual.

Multe dintre ilustrațiile existente în manual nu sunt numerotate derutând elevii în rezolvarea cerințelor ce fac trimiteri la imagini, (ex. Ciclul vieții la broaște), nu sunt însoțite de legendă. Altele nu sunt plasate corect în text (ex. Solul), nu se scrie ce reprezintă. În lecție nu există nici un rezumat care să fie prezentat la început ori la sfârșit.

Nu există anexe și nu se fac trimiteri bibliografice.

La început de capitol nu există introduceri și nu sunt prezentate obiectivele vizate.

Și în manualul de **Științe ale naturii de clasa a III-a** s-au precizat câteva aspecte pozitive și negative ale acestuia.

Aspectele pozitive se referă la conținutul care corespunde programei, cu informații bine structurate și o împărțire în subteme evidențiate grafic (*Răspunde, Află, Reține*, etc), care ajută în vizualizarea cu ușurință a momentelor lecției, în activitatea de proiectare. Manualul are o coloristică adecvată, cu sublinieri și boldăricorespunzătoare. Desenele prezentate corespund textului, existând o corelație text-imagine. De multe ori imaginile sunt sugestive, cunoștințele sunt prezentate gradat, de la cele mai simple la cele complexe.

Prin prezentarea clară a aplicațiilor elevii pot să transpună în practică informațiile dobândite, există și teme interdisciplinare, oferind teme utile și altor discipline, exemplu tema de proiect "Calendarul naturii" (p.17) se poate relua și completa în clasa a IV-a la studiul climei României/orizontului local, la Geografie. Limbajul este, în general, corect din punct de vedere gramatical și coerent.

Aspectele negative fac referire la calitatea grafică ce este slabă la majoritatea imaginilor. Deși desenele sunt sugestive, ele nu pot fi utilizate la adevăratul potențial, unele sunt prea mici sau prea neclare (p.13-cereale, p.15-flori). Figurile nu sunt numerotate îngreunând lucrul cu manualul, pot apărea confuzii, perturbări ale lecției. Plasarea ilustrațiilor este haotică, nu respectă un anumit format, dimensiunile fiind aleatorii, creează iluzia de dezordine. Temele de verificare de la finalul capitolelor și subcapitolelor se axează pe întrebări închise, convergente, deși există teme interdisciplinare în manual, acest aspect nu este evaluat în cadrul testelor de evaluare. Nu există rezumat al capitolelor nici la început nici la sfârșit de lecție. Cele patru capitole, ce poartă numele câte unui anotimp au ca primă pagină titlul, o ilustrație, o temă de portofoliu și una de proiect, apoi apar una după alta lecțiile.

Manualul nu conține o listă bibliografică care ar putea să ajute în aprofundarea unor teme, nu există răspunsuri la probleme și întrebări, această lipsă de feedback generând nesiguranță. Conceptele și termenii științifici nu sunt definiți în prealabil, lipsesc anexele care ar putea să-i ajute pe elevi în completarea cunoștințelor și în rezolvarea testelor.

Din prezentarea aspectelor pozitive și negative a celor două manuale se constată și de această dată problemele cu care se confruntă manualele, probleme ce se referă la calitatea conținutului, a redactării, a ilustrațiilor, în cea mai mare parte, a activităților de învățare ce nu sunt centrate pe elev, pe diversitatea acestor activități, impunând măsuri de remediere și revizuire a manualelor, o mai mare preocupare pentru realizarea de manuale cât mai complexe și în concordanță cu cerințele impuse..

Analiza unor manuale școlare din străinătate

Vom analiza, în cele ce urmează, cu sprijinul d-nei prof. univ. Dr. Liliana Ciascai de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, un set de manuale școlare și materiale auxiliare de Științe, din străinătate, ca exemple de bună practică privind structurarea conținutului, folosirea imaginilor, tipologia strategiilor utilizate și sugestiile de evaluare.

California Science. Interactivestudent edition. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 1

California Science. Interactivestudent edition. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 3

California Science. Interactivestudent edition. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 5

Mississippi science. Interactivestudent edition. Houghton MifflinHarcourt, 2011, Grade 1

Mississippi science. Interactivestudent edition. Houghton MifflinHarcourt, 2011, Grade 2

Mississippi science. Interactivestudent edition. Houghton MifflinHarcourt Publishing Company, 2011, Grade 3

Ohio Science. A closer look, Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 2

Ohio Science. A closer look, Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 3

Badders, W. et al. (2007). **Science.** Boston: Houghton Mifflin

Vom analiza aspecte definitorii din manualele amintite mai sus:

Primul capitol din fiecare manual abordează, în relație cu tematica *Be a Scientist*, problematica: Ce este *știința*? Pentru a elabora răspunsul la aceste întrebări sunt explicitate următoarele aspecte:

Observația, Formularea de probleme, Ipoteza, Experimentul, Colectarea datelor, Concluziile, Elaborarea unei ipoteze, Definirea variabilelor, Proiectarea unui experiment, Analiza datelor, Elaborarea de noi întrebări.

Celelalte capitole abordează teme de Științele vieții, Științele pământului și Fizică-Chimie.

În fiecare din manuale există două categorii de conținuturi, Spre exemplu, în manualul

California Science. Interactivestudent edition. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 3

sunt abordate:

a) Cunoștințe teoretice

- Adaptarea în medii (pământ, apă); Schimbările (procesе/transformări) intervenite în mediu;
- Pământul, Soarele și Luna; Sistemul solar;
- Materia; Energia; Lumina.

b) Activități. Aceste activități se regăsesc la nivelul fiecărui capitol și sunt de următoarele trei categorii:

- Activități exploratorii;
- Activități de laborator de scurtă durată;
- Activități de dezvoltare a abilităților și investigație.

Manualele mai sus menționate valorizează abilitățile implicate în investigație ("Abilități de investigație pe care oamenii de știință le folosesc"): Observația, Inferența, Comparația, Clasificarea, Măsurarea, Calculul, Comunicarea, Analiza datelor, Construirea unei ipoteze, Folosirea variabilelor, Experimentul, Elaborarea unui model.

Într-un limbaj accesibil, elevii sunt informați cu referire la Investigație și experimentare, că: știința progresaază prin formularea de întrebări semnificative; observațiile trebuie repetate pentru a spori acuratețea datelor obținute; e necesară diferențierea între opinii și dovezi; se impune utilizarea corectă a datelor în descrierea și

compararea faptelor, evenimentelor și măsurătorilor; este necesară formularea de predicții asupra rezultatelor posibil a fi obținute; predicțiile trebuie comparate cu rezultatele; datele trebuie colectate și analizate atent.

Elevilor li se explică (în contextul unor teme colectate din istoria științei) modul în care se elaborează ipotezele. Astfel, ele trebuie să se bazeze pe fapte de observație, să fie testabile prin experiment, să servească la prezicerea altor rezultate. Cu referire la o temă concretă din istoria planetei, de interes pentru elevi (dinozaurii), elevilor li se explică că testarea ipotezei implică stabilirea unui plan experimental, selecția variabilelor (variabila fiind "ceva care poate fi schimbat sau controlat"), că la un moment dat se modifică doar o variabilă și se controlează altele; astfel și se studiază dependența dintre variabila independentă și cea dependentă. În continuare, oamenii de știință proiectează/descriu procedura ("un număr de etape care descriu ce se face mai întâi, pe urmă, în continuare" etc.), formulează o predicție ("a prezice înseamnă a spune ce crezi că se va întâmpla") și colectează datele (observații și măsurători) repetând procedura de mai multe ori pentru a fi siguri că rezultatele sunt corecte. În același scop se consultă sau schimbă rezultate cu alți cercetători. Unii cercetători doar repetă o procedură pentru a vedea dacă obțin aceleași rezultate. În final oamenii de știință formulează o concluzie ("când tragi o concluzie interpretezi rezultatele pentru a răspunde întrebării") care precizează dacă datele susțin sau nu ipoteza. Procesul de a formula întrebări științifice și de răspunde întrebărilor se numește metodă științifică.

Am ilustrat, în prezentarea de mai sus, limbajul accesibil copiilor, folosit pentru a explica **metoda științifică**.

Manualul: Badders, W. et al. (2007). *Science*. Boston: Houghton Mifflin

Colectivul care a lucrat la elaborarea manualului include specialiști, muzeografi, cadre didactice și peste 30 de referenți.

Manualul introduce elevii în modul de utilizare a acestui, prin oferirea de informații referitoare la:

- a) modul de utilizare a manualului;
- b) la structura lecțiilor;
- c) la temele și aspectele asupra cărora vor trebui să-și concentreze atenția

(concepte cheie, evaluare, documentare suplimentară etc.).

La începutul fiecărui capitol se precizează conținutul studiat (deși există un cuprins al manualului). Fiecare lecție se încheie printr-o recapitulare, prin evidențierea relațiilor dintre cunoștințe și printr-un test de evaluare.

Prima temă abordată în manualele de științe americane (inclusiv din Singapore) este Natura științei: gândirea specifică și metodele de lucru ale omului de știință.

Un accent deosebit se pune în acest manual pe demersul de tip inquiry, care familiarizează elevii cu gândirea științifică. Acest demers este descris verbal și grafic și sunt detaliate competențele pe care elevii urmează să le achiziționeze.

În plus, față de celelalte manuale amintite mai sus manualul le explicitează copiilor abilitățile inventatorului: identificarea unei probleme, enumerarea modalităților de rezolvare a problemei, alegerea celei mai bune soluții, realizarea unui prototip, testarea prototipului, optimizarea invenției, împărtășirea realizării cu alții.

Procesului de luare a deciziilor, foarte important în practica științifică, i se acordă atenție în manual: documentarea, lista de acțiuni proprii sau ale altora, decizia (alegerea a celei mai bune soluții, pentru tine, societate etc.), comunicarea deciziei. Nu sunt neglijate nici instrucțiunile de protecția muncii în laborator.

Atunci când studiază o temă, spre exemplu Celula, elevilor li se detaliază demersul investigației iar pentru o perspectivă de ansamblu a procesului cunoașterii științifice în lucrare există trimiteri spre istoria științei.

Utilizarea, în scop de evaluare, a grilelor de analiză a manualelor școlare reprezintă un demers inutil fiindcă manualele menționate respectă toate cerințele acestora.

Auxiliare didactice

A) Fișe de lucru

California Science. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 1

California Science. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 2

California Science. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 3

California Science. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 4

California Science. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 5

California Science. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 6

South Carolina. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 1

South Carolina. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 2

South Carolina. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 3

South Carolina.. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 4

South Carolina. Reading and Writing in Science. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 5

Această categorie de materiale curriculare constau din fișe de lucru, în principal organizatori grafici, posibil a fi utilizate acasă sau la școală.

Interactive texts furnizează un set de cunoștințe neapărat necesare pentru fiecare temă discutată și o serie de aplicații.

California Science. Interactive texts. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 3

Auxiliarele didactice de tipul Activity Lab Book furnizează, de asemenea, fișe de lucru.

California Science. Activity Lab Book. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 3

South Carolina. Activity Lab Book. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 1

South Carolina. Activity Lab Book. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 2

South Carolina. Activity Lab Book. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 3

South Carolina. Activity Lab Book. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 4

South Carolina. Activity Lab Book. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 5

Următoarea categorie de auxiliare didactice conțin teste de cunoștințe.

South Carolina. Standard tests preparation. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 1

South Carolina. Standard tests preparation. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 2

South Carolina. Standard tests preparation. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 3

South Carolina. Standard tests preparation. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 4

South Carolina. Standard tests preparation. Mcmillan MacGraw-Hill, 2008, Grade 5

Se remarcă, cu privire la aceste texte, varietatea itemilor utilizați.

1.5. PRELUCRAREA ȘI INTERPRETAREA DATELOR

Datele colectate de la mai multe categorii de persoane (cadre didactice, părinți, elevi) și prin intermediul mai multor instrumente, tehnici (chestionare, interviuri, fișa de analiză a unui manual) scot la iveală mai multe aspecte, ce trebuie luate în considerare, legate de calitatea manualelor școlare din învățământul primar. Am folosit aceste tehnici și surse de colectare a datelor pentru o mai mare credibilitate a informațiilor obținute în urma acestei cercetări.

Prin conținutul și structura chestionarului am urmărit să evidențiez opiniile cadrelor didactice cu privire la situația manualelor din învățământul primar, atât cu referire la aspectele pozitive cât și cu privire la problemele cu care se confruntă acestea în utilizarea și alegerea manualelor.

Din prezentarea datelor se constată mai mult o evidențiere/pondere a problemelor legate de manuale.

La primele 6 întrebări ale chestionarului, respondenții au avut de ales prin argumentarea alegerii, unul din cele trei răspunsuri pentru fiecare item.

Prin numărul mare de alegeri ale variantei *aproximativ în cazul* primului item (56%) și argumentelor prezentate, rezultă că multe din conținuturile din manuale nu acoperă în totalitate programa școlară pentru acea disciplină. Acele conținuturi sunt, de multe ori, prea puține sau incomplet abordate, se omit teme sau au insuficiente ore alocate, ceea ce ar conduce la necesitatea revizuirii manualelor, la confruntarea serioasă a conținutului acestora cu noțiunile propuse în programă.

Conform rezultatelor obținute la al doilea item, peste 62% dintre cadrele didactice arată că nu toate manualele sunt însoțite de ghiduri sau materiale complementare. Cu toate că acestea se cumpără cu bani proprii, ele sunt utile. Deoarece nu ajung în școli sau librării împreună cu manualele școlare cadrul didactic fiind cel care trebuie să le caute și să le achiziționează din diverse surse. Se recomandă achiziționarea manualelor împreună cu acestea.

Mențiunile referitoare la nerespectarea în totalitate a conținutului propus în manual (66%) și a structurilor activităților sugerate (64%), ne indică faptul că multe dintre aceste conținuturi și activități de învățare nu oferă suport destul pentru dezvoltarea și formarea competențelor, nu se adaptează la nivelul cognitiv și de vârstă al clasei, la stilul de învățare al elevilor. Învățătorul este cel care își organizează activitatea, prin creativitate sau interdisciplinaritate, în funcție de aspectele menționate .

Utilizarea foarte frecventă a auxiliarelor (64%), opțiunea aleasă și argumentată de cele mai multe dintre cadrele didactice, evidențiază faptul că manualele nu oferă suficiente și variate exerciții și activități pentru munca diferențiată și individuală a elevilor, auxiliarele oferind diversitate, atractivitate pentru dezvoltarea gândirii creatoare și imaginației copilului. Folosirea sistematică a acestora denotă conținutul sărac și limitat al activităților propuse în manual.

Din prezentarea grafică a răspunsurilor date de respondenți la itemul 6, se observă o egalitate a opțiunilor Da și Rar, atât pentru existența libertății alegerii manualelor cât și pentru o alegere rară și condiționată a lor, motivele fiind diverse, în funcție de specificul și politica școlii, de afinitățile pentru anumite edituri, de situația depozitelor școlare pentru fiecare inspectorat școlar. De aici rezultă faptul că nu se realizează permanent alegerea manualelor de către cadrele didactice, existând de multe ori diverse motive după care se aleg manualele.

Următoarele 9 întrebări au presupus alegerea unei valori din scala cu 5 valori, fiecare respondent argumentându-și acordul total sau parțial, dezacordul total sau parțial sau imparțialitatea/indecizia.

Referitor la conținutul științific, dacă răspunde sau nu nevoilor de a afla ale elevilor, cele mai multe opțiuni (24 de răspunsuri), au fost pentru acord parțial, justificate și prin argumente concludente. Din argumentele aduse și din numărul mare de opțiuni pentru valoarea amintită rezultă că unele manuale nu pun accent prea mare în conținutul lor pe partea de cercetare, pe exerciții practice, pe acțiuni de cercetare care să le stimuleze curiozitatea și interesul elevilor pentru anumite lucruri, fenomene. Din nou, se face referire la măiestria învățătorului chemat să-i stimuleze pe elevi, prin modul de dirijarea învățării, prin punerea de întrebări, prin desfășurarea unor activități de cercetare.

Ca și întrebarea anterioară, următoarea pune din nou accent pe elev, pe centrarea activităților prezentate asupra elevilor. Acordul parțial ales de cei mai mulți respondenți (24) și argumentele aferente, semnalează faptul că și în această privință manualele nu sunt încă finisate, sunt vechi, neadaptate după noile programe ce se schimbă permanent. Depinde și de această dată de modul cum profesorul organizează activitatea, de baza materială a școlii care să ofere posibilități de învățare. De asemenea, în unele manuale nu se regăsesc recomandări de activități ce implică cercetare, activități diferențiate, în funcție de nivelul de pregătire al elevilor.

Prin răspunsurile la întrebările 9 și 10, am urmărit să identific dacă în manual se regăsesc sarcini de reactualizare, fixare, evaluare și dacă activitățile de evaluare facilitează toate tipurile de evaluare. Din numărul mare de opțiuni pentru acord parțial, (26 răspunsuri) la cei doi itemi, reiese faptul că există astfel de sarcini, dar sunt puține și foarte simple, prezentate doar la nivel mediu. Activitățile de evaluare propuse în manual nu acoperă toate tipurile de evaluare, lipsind mai ales evaluarea de progres. Este deci necesară diversificarea și sporirea graduală a complexității itemilor de evaluare. Și la următorii 3 itemi, respondenții au identificat diferite probleme ale manualelor referitoare la respectarea cerințelor de redactare, de limbaj, stil, la neconcordanța unor imagini cu vârsta elevilor sau cerințele stabilite. Acest fapt reiese din cele mai multe alegeri pentru acord total, acord parțial, dar și pentru optarea și argumentele de la celelalte valori. Argumentele prezentate evidențiază faptul că manualele nu respectă în totalitate acele cerințe de redactare, unele având un limbaj greu de înțeles pentru elevi, cu termeni neexplicați, cu greșeli de exprimare. Privitor la calitatea ilustrațiilor și ele ar trebui revizuite, adaptate și prezentate

într-o formă cât mai clară, colorată, cu dimensiuni potrivite, care să evidențieze realitatea și să respecte particularitățile de vârstă ale elevilor.

Din răspunsurile obținute la itemul 14 și din reprezentarea grafică prezentată, ne dăm seama, și de această dată, că în manuale nu sunt prezentate întotdeauna activități care să faciliteze instruirea diferențiată a elevilor, pe grupe, echipe. Învățătorul este cel care propune, adaptează și aplică astfel de activități, în funcție de nivelul cognitiv al elevilor, de specificul clasei pe care o conduce.

Prin răspunsurile acordate itemului 15 s-a avut în vedere partea aplicativă a cunoștințelor din manuale în viața cotidiană. Numărul mare de alegeri (22 persoane) pentru acordul parțial evidențiază, din nou, problema teoretică a cunoștințelor din manuale și anume că multe din cunoștințele prezentate sunt pur teoretice, nu formează și dezvoltă la elev acele competențe și deprinderi care să ajute elevul în rezolvarea unor situații problematice care să le cultive atenția sau să le motiveze învățarea, probleme impuse de societate. Multe dintre cunoștințe nu fac legătura cu realitatea care ne înconjoară, sunt prezentate superficial, nu fac trimiteri la situațiile concrete/aplicabile întâlnite în viața de zi cu zi a elevului.

Ultima întrebare din chestionar solicită cadrele didactice și studenții să propună măsuri/recomandări pentru îmbunătățirea calității manualelor școlare. Răspunsurile sunt variate, unele fac referire la solicitarea cadrelor didactice cu experiență în evaluarea manualelor, altele recomandă revizuirea unor manuale, cu accent pe partea de limbaj, redactare sau a calității ilustrației. De asemenea, se propune respectarea și analiza unor opinii ale cadrelor didactice care predau în toate zonele țării, rurale sau urbane, păreri ale elevilor sau chiar a părinților, opinii care au fost prezentate în această cercetare.

Referitor la opiniile elevilor și părinților despre calitatea unor manuale se vor prelucra și interpreta răspunsurile date de aceștia la întrebările unor interviuri realizate cu ajutorul lor. Din răspunsurile destul de variate date de părinți la prima întrebare referitoare la cât de mult îi ajută pe elevi noțiunile din manuale în activitatea de învățare se observă că un număr aproape egal de părinți (5-6) au specificat faptul că noțiunile prezentate în manuale îi ajută în activitatea de învățare dacă sunt explicate bine de profesor (5 părinți), că mai folosesc și alte surse de învățare (5 părinți), că mai aduc completări și intervenții (5 părinți). Aceste răspunsuri evidențiază prezentarea simplă a conținutului din manuale, uneori insuficient pentru învățarea și aprofundarea cunoștințelor ce sunt prevăzute în programă ceea ce face necesară recurgerea și la alte surse de învățare.

Referitor la folosirea altor surse de învățare suplimentare în rezolvarea temelor, 18 părinți din 20 precizează că elevii utilizează astfel de surse pe motiv că informația din manuale este insuficientă, nu sunt detaliate și explicate anumite noțiuni, exercițiile nu sunt diverse, nu solicită îndeajuns curiozitatea elevilor, fapt ce conduce la necesitatea revizuirii și îmbogățirii conținuturilor unor manuale de către specialiști.

Numărul de 16 răspunsuri ale părinților ce consideră că unele teme sunt greu de rezolvat, solicită efortul și sprijinul lor, evidențiază, încă o dată, pe lângă răspunsurile oferite și de cadrele didactice la chestionar, problemele manualelor legate de existența unui limbaj uneori greu de înțeles, cu termeni neexplicați sau exerciții fără explicarea pașilor în rezolvare, cu multe noțiuni care nu-și justifică aplicabilitatea.

Din răspunsurile numeroase și argumentate oferite de 16 părinți din 20 în legătură cu aspectul cărților, dimensiunea acestora, calitatea hârtiei sau a ilustrațiilor, reiese că acestea nu sunt deloc mulțumitoare și pe placul elevilor și al părinților. Ca urmare, ne punem întrebarea: De ce totuși se licitează și se acceptă aceste manuale care nu întrunesc condițiile de redactare prevăzute în metodologii, condiții estetice, igienice, etc.? Ar trebui impusă o mai mare rigurozitate în ceea ce privește respectarea acelor condiții care să clasifice un manual ca fiind *bun, util* în activitatea de învățare.

Prin analiza răspunsurilor oferite de părinți la ultima întrebare referitoare la îmbunătățirile pe care le consideră necesar a fi aduse unor manuale, s-a urmărit propunerea și stabilirea unui set de recomandări pentru îmbunătățirea calității manualelor, alături de propunerile elevilor și ale cadrelor didactice care au participat la această cercetare. Multe dintre propunerile părinților fac referire la aspectul exterior al cărților, la dimensiunea și volumul acestora, la accesibilitatea conținutului, la costul unora dintre ele, la condițiile igienice.

La fel ca și părinții, în cercetare și elevii au răspuns la unele întrebări legate de calitatea manualelor școlare. Primele 2 întrebări au avut drept scop evidențierea aspectelor plăcute sau neplăcute ale unor manuale pe care elevii le preferă sau nu. Din numărul de răspunsuri date și argumentele aduse se constată că cele mai multe manuale preferate sunt cele de Limba română, Științe, la polul opus, situându-se Matematica, Geografia. Multe dintre răspunsuri au făcut referire la conținutul greu de înțeles pentru unii elevi, la volumul și dimensiunea cărților care sunt prea grele sau prea mari, la aspectul copertilor, al hârtiei, ce se rupe ușor, la calitatea imaginilor care uneori sunt prea mici sau neclare. Aceste aspecte au fost sesizate și de părinți.

Din numărul de 13 răspunsuri date de elevi la a treia întrebare prin care își exprimă părerea legată de importanța imaginilor, cum ar arăta manualele fără ele (*fără imagini manualele nu ar fi așa interesante, ar fi plictisitoare, neatractive, ar arăta ca niște cărți de citit de la bibliotecă, ar fi ca mâncarea fără sare*) și părerea celor 2 elevi care afirmă că prea multe imagini ar distra atenția de la text, se înțelege faptul că imaginile ocupă un loc important în conținutul manualului, că ele oferă atractivitate, interes din partea elevilor, curiozitate, le dezvoltă limbajul, gândirea și imaginația, știind că elevul din clasele mici încă mai operează cu noțiuni concrete, imagistice.

Ca și părinții, elevii, prin întrebările 4 și 5, au avut de exprimat opiniile, sugestiile legate de îmbunătățirea calității manualelor și cum ar vrea să arate pe viitor aceste manuale. Răspunsurile au fost variate, cele mai multe făcând referire la aspectele estetice și igienice, la calitatea și rezistența foilor și coperților manualului, la conținutul care să fie pe înțelesul lor, la dimensiunile mai mici și volum mai ușor sau chiar sub formă de tabletă că este mai ușoară de purtat în ghiozdan, imaginile să fie clare și viu colorate, să exprime realitatea și să fie noi în fiecare an.

Din răspunsurile oferite de elevi și părinți prin intermediul interviului s-a concluzionat faptul că nu toate manualele existente în învățământul primar respectă acele cerințe psihologice, de redactare, estetice, igienice și chiar economice. De aceea se impune o revizuire a manualelor, o îmbunătățire a calității acestora în funcție de deficiențele semnalate în urma analizării lor și a opiniilor mai multor categorii de utilizatori privind importanța și calitatea lor.

În actuala cercetare, pe lângă faptul că s-au colectat și prelucrat diferite date/opinii ale utilizatorilor despre manuale, prin tehnici diverse, am considerat a fi necesar și analiza comparativă a două manuale de Științe ale naturii, de la clasele a III-a și a IV-a, de către 20 de cadre didactice și studenți în domeniul educației, în vederea stabilirii aspectelor negative și pozitive ale calității acestora, prin completarea unei fișe de analiză întocmită după anumite componente și aspecte de evaluare, cât și pentru a constata modul de interpretare și analiză a unor manuale de către persoane care lucrează sau vor lucra în sistemul educațional.

În ceea ce privește *calitatea conținutului științific* la cele două manuale se observă, din numărul de opțiuni pentru fiecare aspect și din mediile obținute, puțin peste 4,00, că deși acele conținuturi prezentate în manuale corespund în mare parte programei, obiectivelor cadru, ele nu sunt adaptate în totalitate experienței cognitive ale elevilor, multe dintre cunoștințe nu sunt exacte, precise sau de actualitate, nu fac legătura cu realitatea.

Prezentarea cunoștințelor de la simplu la complex nu justifică faptul că ele nu corespund unor nevoi și trebuințe ale elevilor, activitățile de învățare nu sunt permanent centrate pe elev astfel încât să se asigure dezvoltarea unor competențe ce pot fi transferabile și în alte domenii.

Din punctajul acordat pentru aspectul ce vizează interdisciplinaritatea se constată că nu predomină multe astfel de activități care să facă legături și cu alte cunoștințe de la alte discipline, se impune o mai mare accentuare pe acest aspect, mai ales că se are în vedere predarea integrată apărută recent. Cel mai mic punctaj întrunit la această componentă a evaluării precizată de fișa 1, îl are manualul de clasa a III-a, prezentat anterior, fapt ce evidențiază aspectele negative ce trebuie analizate și înlăturate.

Componenta a doua de evaluare a celor două manuale presupune analiza *prelucrării didactice a conținutului* manualelor, iar din mediile stabilite, mai mici ca la fișa de evaluare a conținutului științific, ne putem da seama că și la acest aspect manualele nu corespund acelor cerințe psihopedagogice menționate în diferite lucrări de specialitate. Evidențierea unor aspecte pozitive pentru această componentă a evaluării nu înlătură și existența aspectelor negative care ne prezintă un conținut al manualelor ce nu promovează activități prea variate, centrate pe elev, activități de observare directă, cercetare, experimentare, mai ales că la aceste discipline trebuie să existe suficient de multe astfel de structuri interdisciplinare.

Punctaje mici și opțiunile pentru acestea s-au înregistrat și la aspectele ce țin de existența unor activități de fixare, evaluare, autoevaluare care sunt prea puține sau simple, nu sunt realizate pe principiul interdisciplinarității chiar dacă mai există și astfel de activități cu trimiteri la alte discipline în conținutul manualului, nu oferă activități individuale care să conducă elevul la autoevaluare. Din nou și la acest aspect al prelucrării didactice al conținutului, manualul de clasa a III-a are un punctaj mai mic, ceea ce denotă o slabă preocupare a autorilor sau editurii pentru realizarea unui manual corespunzător cerințelor impuse.

Referitor la componenta de evaluare specifică *redactării manualelor*, persoanele implicate au analizat manualul după criteriul organizării logice a conținutului, limbajului, a existenței unor rezumate, stilului și introducerii sau finalului. Chiar dacă din aspectele prezentate de evaluatori reiese faptul că în cele două manuale conținutul este structurat în capitole, subcapitole cu exerciții și teme de evaluare, lungimea capitolelor nu este de multe ori în concordanță cu importanța temei tratate. Din punctajele mici acordate aspectelor ce țin de utilizarea limbajului și analiza acestor aspecte din manuale iese în evidență

neadaptarea acestuia la nivelul de înțelegere al elevului sau la nivelul de achiziții anterioare dobândite, folosirea inadecvată a termenilor științifici sau a conceptelor care de multe ori nu sunt explicați bine.

În urma analizei manualelor evaluatorii au precizat că în nici un manual din cele două nu există rezumate în nici o parte a lecției, iar acolo unde există sunt neclar prezentate, nu au un stil concis din care să reiasă importanța temei. De asemenea, s-a constatat că în introducere se prezintă foarte puțin, sau vag, obiectivele sau importanța studierii aceluși capitol. Cele mai mici punctaje s-au acordat criteriilor ce fac referire la existența unei bibliografii, a unor anexe sau răspunsuri la întrebări deoarece acestea nu există aproape de loc, ceea ce îi împiedică pe elevi să-și aprofundeze unele teme sau să le completeze, iar neexistența răspunsurilor la probleme și întrebări, lipsa de feedback produceelevilor nesiguranța cu referire la calitatea cunoștințelor lor.

Și la această componentă de evaluare, a calității redactării, manualul de clasa a III-a a înrunit cel mai mic punctaj, ceea ce ne confirmă faptul că este un manual în care nu s-a ținut cont prea mult de acele cerințe obligatorii de redactare care să-l clasifice a fi un manual bun.

Ultima componentă de evaluare la care au fost supuse manualele, cea a *calității ilustrației*, a fost cea mai puțin apreciată, lucru observat în urma centralizării punctajelor, amândouă manualele au obținut punctajul 3,89, punctaj care nu este deloc mulțumitor.

Aproape toate aspectele negative prezentate cu exemplificări din texte, s-au referit la proasta calitate a ilustrațiilor, lipsa numerotării sau a unei legende, fapt care derutează elevii în rezolvarea cerințelor ce fac trimiteri la imagini. Alte ilustrații nu sunt corect plasate în text, nu respectă un anumit format, dimensiunile fiind aleatorii, ce creează iluzia de dezordine. Deși unele desene sunt sugestive, ele nu pot fi utilizate la potențialul lor adevărat deoarece sunt prea mici sau prea neclare. După cum se constată din prezentarea celor două punctaje ale manualelor, manualul de clasa a III-a este evaluat cel mai slab, fapt ce impune revizuirea și îmbunătățirea acestuia conform criteriilor de evaluare a proiectelor de manual și a manualelor.

Din analiza comparativă a celor două manuale de Științe rezultă faptul că nici unul dintre ele nu respectă în totalitate cerințele de redactare, psihopedagogice, estetice sau igienice, nu pun accentul pe acea parte de cercetare, observare, pe activități investigative, de formare a abilităților explorative, pe explicarea și folosirea unor metode științifice propuse de diverși cercetători, așa cum se prezintă în manualele din străinătate.

Din prezentarea aspectelor desprinse în urma analizei celor două manuale de Științe din țara noastră și a unor manuale de Științe din străinătate, se observă o calitate superioară a manualelor din străinătate față de cele din țara noastră, prin faptul că respectă în totalitate acele condiții stabilite pentru evaluare, și că la realizarea acestora au fost implicați diverși specialiști, muzeografi, cadre didactice din domenii diferite, referenți, cu metode specifice. Toate acestea le conferă manualelor complexitate, diversitate, utilitate și aplicabilitate, caracteristici care pot să formeze și dezvolte la elevii la formarea și dezvoltarea unor competențe care să satisfacă și să rezolve cerințele societății actuale.

Cele prezentate și constatate în urma acestei cercetări în ceea ce privește calitatea manualelor școlare, conduc la stabilirea unui set de recomandări de îmbunătățire a calității acestora, elaborate în baza listei de propuneri stabilite de către persoanele implicate în cercetare.

1.6. PROPUNERI/RECOMANDĂRI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A CALITĂȚII MANUALELOR ȘCOLARE

După cum se știe, din anul 1998 au apărut manualele alternative „care sunt elaborate în acord cu aceleași deziderate ale reformei educaționale, promovând diferențierea și personalizarea demersului didactic”, după cum se specifică în documentul *Programul Național de dezvoltare a competențelor de evaluare a cadrelor didactice* (p.12, -<http://www.isjbacau.ro/compartimentcurriculum/geografie/arhivă/curs/decee>).

Manualul școlar constituie principalul instrument de lucru al elevului în procesul de învățare, cât și un îndrumător pentru profesori, fiind elaborat în conformitate cu programa școlară în vederea atingerii obiectivelor educaționale. De aceea el trebuie să respecte o serie de exigențe pentru a a-și dovedi utilitatea.

Investigația care s-a realizat în legătură cu manualele școlare din învățământul primar, pe lângă aspectele pozitive constatăte a evidențiat și o serie de probleme și aspecte/puncte critice privind calitatea acestora. Pornind de la rezultatele desprinse în urma analizării manualelor, opiniilor cadrelor didactice, studenților, elevilor și părinților coroborate cu experiența personală la catedră de peste 10 ani, propunem în continuare un set de recomandări/repere care să vină în sprijinul îmbunătățirii calității manualelor și al profesorilor în ceea ce privește modalitatea de analiză a unor manuale școlare.

Recomandări privind conținutul științific:

- Corelarea cu programa școlară, cu competențele generale și specifice;

- Redactarea sau verificarea conținutului de autorii care au elaborat programa, de cadre didactice cu experiență la catedră, mai multă rigoare științifică din partea referenților în domeniu în selectarea manualelor pentru concurs, idee împărtășită și de colectivul de autori din documentul Analize discipline ([www.cedu.ro/programe/raport/doc/capitolul 8](http://www.cedu.ro/programe/raport/doc/capitolul_8), p.35,p.144).
- Concordanța conținuturilor cu nivelul cognitiv, de pregătire intelectuală și de vârstă al elevului;
- Noțiunile prezentate să se bazeze pe nevoile și trebuințele elevilor;
- Includerea mai multor teme interdisciplinare, activități ludice.

Recomandări privind *calitatea prelucrării didactice:*

- Furnizarea cunoștințelor care își găsesc aplicabilitate în viața cotidiană;
- Centrarea activităților de învățare pe elev, pe activități practice, de observare, experimentare, pe metode științifice;
- Adaptarea manualelor în așa fel încât elevii să fie captivați, interesați de conținut, să lucreze cu plăcere, folosirea unui limbaj accesibil;
- Existența unor sarcini mai numeroase de fixare, sistematizare, autoevaluare, de evaluări secvențiale, finale, cu exemple pentru tratarea diferențiată a elevilor și descriptori de performanță, modele de acestea care să vină și în sprijinul cadrelor didactice începătoare;
- Mai multe explicații a termenilor și exemple la începutul capitolului, ca în auxiliare;
- Explicarea și formularea corespunzătoare a sarcinilor pentru acasă, concordanța cu experiența reală a elevilor.

Recomandări privind *calitatea redactării și ilustrațiilor:*

- Existența unor rezumate, a bibliografiei, răspunsurilor la probleme, anexe, dicționar pentru completarea cunoștințelor elevilor;
- Îmbunătățirea calității grafice, revizuirea imaginilor să corespundă cu realitatea și textul, a mărimii textului, caracterelor, calității hârtiei, reducerea dimensiunii sau a volumului manualului, să nu mai fie transmisibile pentru igiena și sănătatea copiilor;
- Analiza unor manuale și auxiliare din străinătate, unde standardul educațional este peste medie și adaptarea la învățământul românesc.

Recomandări ce țin de *politica educațională:*

- Realizarea unei evaluări riguroase de către experți după criteriile stabilite în fișele de evaluare a proiectelor de manuale înaintea editării;
- Micșorarea perioadei de utilizare a manualelor, în vederea realizării unor concurențe în ceea ce privește calitatea, chiar dacă se măresc costurile, idee prezentată și în Analize discipline (idem,p.76);
- Elaborarea unor materiale auxiliare (ghiduri, îndrumătoare, metodici, caiete speciale, culegeri) pentru fiecare disciplină sau manual în parte cu referiri/sarcini de învățare pentru textele existente, distribuirea în școli și librării odată cu manualele;
- Experimentarea manualelor noi măcar un semestru, cu avizarea finală de către experți și metodiști cu experiență;
- Libertatea alegerii manualelor de către cadrele didactice, chiar dacă ele sunt suficiente în școli, în funcție de nivelul de pregătire al clasei pe care îl conduc; modificarea sistemului de distribuire a manualelor, fără constrângeri la nivel de școală, inspectorat, șef de catedră, propunere întâlnită și în Analize discipline (idem, p.70);
- Analizarea opiniilor și sesizărilor elevilor, părinților și cadrelor didactice din toate zonele țării în ceea ce privește problemele legate de calitatea manualelor utilizate de-a lungul anilor;
- Revizuirea, inventarierea și corectarea conținutului științific din manuale la anumite perioade, de către experți.

În scopul eliminării problemelor ce țin de procesul de analiză a manualelor școlare de către cadrele didactice, considera fi necesar și întocmirea unei **liste de sarcini, atribuții** ale acestora și a experților în curriculum solicitați să sprijine cadrele didactice în alegerea manualelor corespunzătoare. Acestea ar putea fi:

- Cunoașterea programei școlare, atât a curriculumului nucleu cât și a celui extins de toate cadrele didactice;
- Cunoașterea nivelului cognitiv al clasei cu care lucrează fiecare cadru didactic;
- Perceperea aspectelor/criteriilor de evaluare după care se analizează calitatea manualelor școlare;

- Inițierea și promovarea unor cursuri/programe de formare de experți în domeniu în vederea exersării practice a analizei manualelor după criteriile specifice pentru alegerea celor mai bune manuale;
- Publicarea periodică a listei de manuale care pot fi utilizate, a celor care pot fi scoase din uz, chiar dacă mai corespund cu programa, idee împărtășită și de autorii din Analize discipline, cap.8. (p.82).
- Crearea unui centru de primire a sugestiilor și documentelor reglatoare din partea unor profesori, privind programele, manualele, auxiliarele curriculare și analizarea pertinentă a acestora (idem,p.226).

Având în vedere aceste recomandări, consider că, dacă se va ține cont de cele propuse atunci manualele vor avea o calitate mai bună, elevii vor reuși să facă față cerințelor educaționale și a celor impuse de societate, iar profesorii își vor merita pe deplin rezultatele obținute de elevi, performanțele acestora.

CONCLUZII

CONCLUZII PRIVIND CERCETAREA

Lucrarea/cercetarea de față constituie o sinteză a rezultatelor unei investigații inițiate realizată din convingerea că elaborarea unor manuale școlare performante se poate obține dacă se cunosc criteriile de analiză a unui manual, se realizează o analiză pertinentă a acestora și se ține cont în elaborarea lui și de opiniile celor care îl utilizează. Dacă se respectă aceste cerințe atunci manualul își adjucează pe deplin rolul pe care îl are, acela de izvor de informații, instrument de lucru pentru elevi și ghid orientativ pentru profesori, utilizat cu scopul de a forma la elevi competențele necesare satisfacerii cerințelor societății.

În acest sens, în cadrul cercetării întreprinse pe parcursul unui an școlar, am supus investigației mai multe categorii de utilizatori ai manualelor (cadre didactice, studenți, elevi și părinți), prin diferite tehnici și metode de investigație (chestionar, interviu, analiza unor manuale) după care am analizat și interpretat opiniile acestora în vederea obținerii unor răspunsuri plauzibile și reale despre calitatea manualelor alternative și ale auxiliarelor existente la nivelul învățământului primar. Aceste metode s-au completat reciproc, obținând rezultate obiective, concrete.

În urma cercetării efectuate am constatat că, manualele, pe lângă aspectele pozitive prezentate, au evidențiat și o serie de puncte critice în ceea ce privește conținutul științific, prelucrarea pedagogică a acestuia, unele aspecte referitoare la calitatea redactării și a ilustrațiilor, a aspectelor estetice și igienice cât și reliefaarea unor probleme ce țin de politica educațională, a libertății alegerii manualelor. Un manual *bun* trebuie să respecte câteva condiții/cerințe de redactare din partea autorilor dar și a editurilor, de aceea, fiecare manual trebuie supus unei evaluări înainte de editare dar și după licitarea lui de către cadrele didactice.

Din rezultatele prezentate în urma completării chestionarelor de către cadrele didactice, a răspunsurilor date de elevi și depărinți prin intermediul interviului, rezultă cu privire la calitatea conținutului științific că acestanu este întotdeauna raportat la particularitățile de vârstă, cognitive și intelectuale ale elevilor, nu corespund nevoilor și trebuințelor elevilor. Acest fapt a determinat și sugerarea unor măsuri de îmbunătățire a acestora. Astfel, o prelucrare corectă a conținutului, diversitatea activităților de învățare, cu accent și pe partea de cercetare, de investigare, varietatea metodelor de evaluare, de sistematizare a cunoștințelor cât mai complexe, duce la obținerea unui manual care să satisfacă nevoile și interesele ale elevilor. Acest aspect nu a fost bine evaluat și evidențiat

de către cadre didactice și părinți care specifică faptul că este necesară și utilizarea altor surse, a materialelor auxiliare care să sprijine elevii în activitatea de învățare.

Din analiza comparativă a celor două manuale de Științe din clasa a III-a și a IV-a românești și a unor manuale de Științe din străinătate de către cadre didactice și studenți, a rezultat faptul că manualele noastre pun accentul mai puțin pe partea de aplicabilitate a cunoștințelor, a metodelor științifice de cercetare, investigare, observare, care să formeze la elevi abilități, competențe necesare dezvoltării gândirii științifice.

Toate rezultatele obținute în urma cercetării, prin analiza unor manuale din țară și străinătate împreună cu răspunsurile obținut din opiniile utilizatorilor și așteptările acestora au condus la stabilirea unui set credibil de recomandări în ceea ce privește îmbunătățirea/optimizarea calității manualelor școlare, realizându-se în acest mod validarea ipotezei de lucru stabilită în debutul cercetării.

Considerăm ca benefică desfășurarea acestei cercetări. Colectarea datelor a fost realizată prin diferitele tehnici de colectare și interpretare a datelor, ceea ce a asigurat o mai mare credibilitate a constatărilor. Presupunem că prin lectura ei se va produce o mai mare conștientizare a valorii și importanței manualelor școlare și va determina o preocupare mai intensă a autorilor de manuale și editurilor spre elaborarea de manuale cât mai complexe, aliniată la standardele din străinătate.

DESCHIDERI SPRE ALTE TEME DE CERCETARE

Din anul școlar 2013-2014 a început elaborarea de manuale școlare pentru clasa I și a II-a, care s-a datorat schimbării programei și Reformei învățământului. Chiar dacă se introduc manuale tipărite și variantele digitale ale acestora, conținutul și aspectele acestora trebuie să respecte acele criterii de elaborare și evaluare, să fie în acord cu cerințele impuse de societate. Manualul este și va rămâne în continuare principala sursă de informare cât și instrumentul de lucru al elevului iar dacă acesta nu este elaborat corect, utilizatorii (elevii, cadrele didactice sau părinții), vor avea mereu câte ceva de argumentat în privința calității, lucru evidențiat din rezultatele cercetării. De aceea consider necesară studierea importanței și rolului manualului școlar din perspective științifice multiple prin lărgirea câmpului investigativ, prin utilizarea de eșantioane reprezentative care să formuleze clar prioritățile și măsurile ce se impun pentru realizarea unor manuale cât mai reprezentative din punct de calitativ care să corespundă standardelor educaționale.

BIBLIOGRAFIE

1. Bocoș, M., *Teoria și metodologia curriculum-ului*, Suport de curs pentru anul I, specializările "Pedagogie" și "Pedagogia învățământului primar și preșcolar"-forum.portal.edu.ro.
2. Bocoș, M., (2003), *Cercetarea pedagogică. Suporturi teoretice și metodologice*, Ed. Casa de Știință, Cluj-Napoca.
3. Bontaș, I., (2007), *Tratat de pedagogie*, Ed. All Educațional.
4. Cerkez, M., (2005-2006), *Managementul curriculum-ului*, București, suport curs.
5. Ciascai, L., (2013), *Didactica fizicii*, suport de curs.
6. Ciascai, L., (2001), *Didactica fizicii*, Ed. Corint.
7. Ciolan, L. Stîngu, M., Carpea, M., (2001), *Repere în cercetarea educațională*.
8. Chelcea, S. și colaboratorii, (1998), *Cercetarea sociologică. Metode și tehnici*, , Ed. Destin, Deva.
9. Cristea, S., (2004), *Studii de pedagogie generală*, Ed. Didactică și pedagogică, R.A., București.
10. Cristea, S., *Dicționar de termeni pedagogici*, Ed. Didactică și pedagogică, R.A., București.
11. Cucos, C., (2002), *Pedagogie*, Ed. Polirom, Iași.
12. Cuzum, S, Vasiloiancă, G, Radu, M., (2008), *Științe ale naturii*, manual pentru clasa a III-a, Ed. Es Print.
13. Dewey, J., (1997), *Copilul și curriculum-ul*, Ed. Didactică și pedagogică, București.
14. Dewey, J., (1972), *Democrație și educație. O introducere în filosofia educației*, Ed. Didactică și pedagogică, București.
15. Dumitriu, Ghe., Dumitriu, C., (2003), *Psihopedagogie*, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București.
16. Dumitriu, Ghe., Dumitriu, C., (2004), *Introducere în cercetarea psihopedagogică*, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București.
17. Jinga, I., Istrate, E., (2001), *Manual de pedagogie*, Ed. All.
18. Magdaș, I., Valcan, D., (2008), *Didactica matematicii în învățământul primar și preșcolar, ghid de practică pedagogică*, Ed. Casa de Știință, Cluj-Napoca.
19. Negreț-Dobridor, I., (2008), *Teoria generală a curriculum-ului educațional*, Ed. Polirom, Iași .
20. Nicola, I., (1980), *Pedagogie școlară*, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București.
21. Nicola, I., (2003), *Tratat de pedagogie școlară*, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București.
22. Pârâială, V., Pârâială, D., Pârâială, C., (2009), *Matematica*, manual pentru clasa a II-a, Ed. Euristică, Iași.
23. Peneș M., (2005), *Limba și literatura română*, manual pentru clasa a III-a, Ed. Marcela Peneș, București.
24. Pițilă, T., Mihăilescu, C., (2004), *Cunoașterea mediului*, manual pentru clasa a II-a, Ed. Aramis, București.

25. Pițilă, T., Mihăilescu, C., Cucinici, C., Ghimbaș, I., (2005), Științe ale naturii, manual pentru clasa a IV-a, Ed. Aramis.
26. Potolea, D., Manolescu, M., (2006), *Teoria și metodologia curriculum-ului*, MEC, Proiectul pentru învățământul rural.
27. Radu, I., Ezechil, L., (2006), *Didactica. Teoria instruirii*, Ed. Paralela 45.
28. Roegiers, X., *Manualul- instrument de dezvoltare a competențelor-rezumat-
www.proeducation.md/...dezvoltare.*
29. Sacară, L., Dumitriu, I., (2007), *Psihopedagogie*, Ed. Alma Mater, Bacău.
30. Stoica, M., (2001), *Pedagogie și psihologie*, Ed. Ghe. Alexandru.
31. Țârcovnicu, V., (1975), *Pedagogie generală*, Ed. Facla.
- ***Anexa 1, OM.5559/22XI2013/ www.edu.ro
- ***Anexa 2, OM.5559/22XI2013/ www.edu.ro
- ***Anexa 3, OM.5559/22XI2013/ www.edu.ro
- ***Curriculum Național pentru învățământul obligatoriu, Cadru de referință, CNC, MEN, 1998.
- ***Curriculum Național. Planuri-cadru pentru învățământul preuniversitar, CNC, MEN.
- ***Cadru metodologic pentru elaborarea manualelor școlare, (2011), București, MEN.
- ***Dictionnaire encyclopedique de l'éducation et de la formation, 1998.
- ***Ghid metodologic de aplicare a programelor școlare, 1998.
- ***Ghid metodologic pentru aplicarea programelor de limba și literatura română- învățământul primar și gimnazial, CNC. 2002.
- ***Legea Educației Naționale, nr 1/2011.
- ***Metodologie_ manuale_10oct2013_anexa OMEN, www.edu.ro
- ***Prezentare_proiect_Manuale_învățământ_preuniversitar.rev.2.edu.ro.
- ***Programul Național de dezvoltare a competențelor de evaluare a cadrelor didactice .
- ***Organizarea interdisciplinară a ofertelor de învățare pentru formarea competențelor cheie la școlarii mici, (2012), program POSDRU, suport de curs.
- ***Specificații tehnice Manuale noi 2014/edu.ro .
- ***dexonline.ro/definitie/manual, Noodex, 2002.
- <http://www.isjbacau.ro/compartimentcurriculum/geografie/arhivă/curs/decee>).
- <http://bochislaura.blogspot.ro./2012/06/analiza-manualelor-scolare.2012>.
- [www.cedu.ro/programe/raport/doc/capitolul 8](http://www.cedu.ro/programe/raport/doc/capitolul_8).
- www.didactic.ro.
- www.manuale.edu.ro.

CUPRINS

INTRODUCERE	1
MANUALELE ȘCOLARE - RECOMANDĂRI PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII ACESTORA. CERCETAREA CONSTATATIVĂ.....	4
1.1. PROBLEMA ȘI SCOPUL CERCETĂRII	4
1.2. OBIECTIVELE ȘI IPOTEZA CERCETĂRII	5
1.3. COORDONATELE CERCETĂRII	6
1.3.1. Locul de desfășurare și timpul cercetării	6
1.3.2. Eșantionul de subiecți	6
1.3.3. Metode și tehnici de investigație	7
1.4.CERCETAREA CONSTATATIVĂ REALIZATĂ	10
1.4.1. Opinia cadrelor didactice cu privire la calitatea manualelor școlare pentru învățământul primar- chestionar	10
1.4.2. Opinia părinților cu privire la calitatea manualelor școlare pentru învățământul primar- interviu	25
1.4.3. Opinia elevilor cu privire la calitatea manualelor școlare pentru învățământul primar- interviu	28
1.4.4. Analiza unor manuale de Științe ale naturii din țară și din străinătate	31
1.5. PRELUCRAREA ȘI INTERPRETAREA DATELOR	44
1.6. PROPUNERI/RECOMANDĂRI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A CALITĂȚII MANUALELOR ȘCOLARE	52
CONCLUZII	56
CONCLUZII PRIVIND CERCETAREA.....	56
DESCHIDERI SPRE ALTE TEME DE CERCETARE	57
BIBLIOGRAFIE.....	58
CUPRINS	60
ANEXE	61

ANEXE

CHESTIONAR CADRE DIDACTICE ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Conceput și adaptat după criteriile de evaluare avansate de Seguin și abordate în lucrarea Pedagogie, (2002), autor Cucuș, C.

Gen: Masculin Feminin ; Vârsta:..... Etnie:..... Gradul/Titlul: .
Școala:Clasele la care predăți.....
Profil/specializare absolvită..... Domiciliul.....

Nu există răspunsuri corecte ori greșite. Vă rugăm să vă argumentați răspunsurile. Vă asigurăm că experiența și opiniile dvs. sunt foarte importante pentru cercetarea de față și vă mulțumim anticipat pentru implicare.

- Conținutul prezentat în manuale acoperă toate componentele programei naționale?
Da; b) Nu; c) aproximativ. Argumentați
2. Manualele folosite la clasă sunt însoțite și de materiale complementare, ghiduri?
Da; b) Nu; c) nu toate. Argumentați:
3. În activitatea cu elevii, cadrele didactice respectă întotdeauna conținutul propus de manualul?
a)Da; b) Nu; c) nu întotdeauna. Argumentați:
4. În activitatea cu elevii, cadrele didactice respectă întotdeauna structura activităților sugerată de manual?
a) Da; b) Nu; c) nu întotdeauna. Argumentați:
5. Învățătorii folosesc în activitatea la clasă, pe lângă manuale, și alte auxiliare?
a)Foarte des; b) Uneori; c) Niciodată. Argumentați
6. Există libertatea alegerii manualelor alternative de către cadrele didactice? (manualele sunt alese de fiecare cadru didactic în funcție de nivelul clasei sau folosirea la clasă a unui anumit manual le este impusă)?
a)Da; b) Rar; c) Niciodată. Argumentați:
- Vă rugăm utilizați următoarea scală pentru a răspunde la itemii de mai jos: Acord total/AT, Acord pațial/AP, Indecis/I, Dezacord pațial/DP, Dezacord total/DT. Incercuiți varianta aleasă de Dvs.

7. Conținutul științific prezentat în manual răspunde nevoilor de a afla ale elevilor (îi stimulează se se întrebe, să cerceteze etc.) AT AP I DP DT
Argumentați
8. Activitățile de învățare prezentate în manual sunt concepute din perspectiva centrării pe elev a procesului didactic. AT AP I DP DT. Argumentați.....
9. În structura activităților propuse în manual se regăsesc sarcini de reactualizare, aplicare, evaluare, fixare, sistematizare a cunoștințelor etc. AT AP I DP DT
Argumentați:
10. Activitățile de evaluare sugerate de manual facilitează evaluarea (formativă, sumativă de progres etc.) AT AP I DP,DT.
Argumentați.....

11. Manualele respectă cerințele de redactare, de limbaj și stil. AT AP I DP
DT Argumentați:

12. Ilustrarea manualelor este în concordanță cu cerințele de redactare ale unui manual. AT AP I DP DT Argumentați:

13. Ilustrarea manualelor este în concordanță cu vârsta elevilor. AT AP I DP
DT Argumentați:

14. Manualele alternative facilitează instruirea diferențiată. AT AP I DP DT
Argumentați:

.....
Cunoștințele furnizate de manuale sunt aplicabile în viața cotidiană? AT AP I
DP DT

Argumentați:.....
.....

Ce măsuri considerați că se pot lua pentru îmbunătățirea calității manualelor?

GHID DE INTERVIU CU PĂRINȚII

Credeți că noțiunile din manuale îi ajută suficient de mult pe elevi în activitatea de învățare?

Temele pentru acasă pot fi rezolvate doar cu ajutorul noțiunilor din manual sau elevii folosesc și alte surse de informare?

De multe ori părinții afirmă că multe dintre temele din manuale sunt mai puțin accesibile pentru ei, uneori chiar și pentru copii. De ce cred asta?

Ce puteți spune despre aspectul cărților, referitor la imagini, calitatea copertilor, volum și dimensiune?

Ce îmbunătățiri credeți ca ar putea fi aduse unor manuale?

GHID DE INTERVIU CU ELEVII

Cu care dintre manuale vă este mai ușor, mai interesant, să lucrați ? De ce?

Numiți manualul cu care nu vă place să lucrați De ce ?

Cum ar arăta manualele fără ilustrații? La ce credeți ca folosesc ele?

Ce îmbunătățiri le-ați aduce voi manualelor? Dați exemple.

Cum ați vrea să arate manualele în viitor?

ISBN 978-606-9734-11-7

Editura Evomind, 2021

<https://evomind.org/>